1919 в літку

1

M E M O R A N D U M

présenté au Gouvernement Polonais par la

COLONIE UKRAINIENNE

à V a r s o v i e .

- - - -

Le peuple ukrainien, dans sa majorité, aspire incontestablement à la paix avec ses voisins, à l'ordre politique basé sur le droit, et à l'organisation de ses forces pour la libération de son pasy des bolchéviks russes et de l'anarchie intérieure, afin de créer son Etat indépendant.

Il est, dès maintenant, évident que l'Ukraine et la Pologne auront inévitablement à lutter, toutes les deux, contre le nationalisme militant russe qui va se substituer, avec la réacrion politique, à la place du bolchévisme russe et menacer l'indépendance non seulement de la nation ukrainienne, mais aussi celle de la nation polonaise. Il est également hors de doute que dans le plus proche avenir, les nationlismes russes et allemand accompliront une action militaire commune; il est clair aussi qu'au premier abord, ils vont attaquer la Pologne et ensuite les autres pays slaves.-Il serait donc naturel d'opposer à ce danger russo-allemand inévitable une ligue militaire entre tous ceux qui en sont menacés, d'autant plus que maintenant il est encore à temps d'attirer au sein de cette ligue certaines forces qui, restant isolées, finiront inévitablement par perdre leur indépendance, seront absorbées par la nouvelle Grande Russie et augmenteront de cette facon la puissance militaire de cette dernière.

Une alliance militaire entre la Pologne et l'Ukraine a toutes les chances d'attirer vers elle la plupart des petites nations voisines. Non seulement la Lithuanie et la

Ruthènie Blanche, mais aussi le Kouban qui, éthnographiquement, est en parenté avec l'Ukraine, et meme le Don, considérablement colonisé par des éléments ukrainiens, pourraient se ranger du cote du bloc polonais-ukrainien, car ce bloc sera basé sur des principes de droit et d'équité, qui excluront toute possibilité de violence et d'exploitation d'un membre du bloc par un autre membre. Il est certain que cette union doit se préparer d'avance et qu'il est maintenant temps de procédér à sa réalidation. Il faut considérer le moment actuel comme propice pour commencer cette alliance entre l'Ukraine et la Pologne, parceque l'état psychologique du peuple ukrainien, sous l'influence récente de l'assaut moscovite-juif, est précisément bien appreté pour concevoir l'idée d'une alliance semblable.

Les éléments ukrainiens, conscients au point de vue national, cherchent un rapprochement avec la Pologne. La réalisation de l'alliance polonaise-ukrainienne ne dépend en ce moment que des sphères dirigeantes polonaises. L'avenir des deux peuples dépend de ce fait, ~~et~~ les sphères dirigeantes de l'Etat Polonais, afin de garantir pour de longues années le développement libre de la nation et de l'Etat Polonais, sauront ~~s'abstenir de la tentation~~ de profiter de la situation difficile, où se trouve pour le moment le peuple ukrainien.

Il est aussi nécéssaire de signaler et de préciser toutes les difficultés qui se dressent devant le rapprochement polonais-ukrainien.-

La communauté de la foi religieuse avec la Moscovie, l'état russifié où se trouvent les milieux bourgeois ukrainiens, la grande quantité de la bureaucratie moscovite comme héritage de la Russie tsariste-tout cela ~~seconde l'évolution~~ ~~esprit~~ esprit russophile dans l'Ukraine du Dniéper.

La réactionmcontre la révolution prépare un terrain propice ~~au développement~~ à la restauration du monarchisme; or, le monarchisme en Ukraine, par tradition, a toujours été russophile.

Enfin, une orientation moscovite non seulement ne menace pas de partager le territoire ukrainien, mais, au contraire, le nationalisme moscovite militant tend avant tout, à accaparer toutes les terres ukrainiennes, y compris la Galicie Orientale, les régions de Kholm et de Lemki et les associer à la "Grande Russie Intègrale/ déclarations de M.M. Sazonov et Milioukov à Paris/. D'ici là, M.M. Sazonov et Milioukov promettent aux ukrainiens une fédération et toutes sortes de garanties d'évolution libre etc.

Il faut aussi noter que du coté de la Pologne il se commet bien des choses qui sont de nature à diminuer la confiance des ukrainiens à l'égard de la Pologne, savoir: la suspension de toutes les garanties de droit; de rudes représailles; la liquidation des institutions publiques ukrainiennes??, la suppression de la presse ukrainienne; le chavinisme de beaucoup de fonctionnaires polonais. La population ukrainienne de la Galicie Orientale et des districts de l'ouest de la Volynie subit tout cela de la part de l'occupation polonaise, ce qui n'est guère propre à améliorer les rapports entre l'Ukraine et la Pologne.

Il est tout naturel qu'en suite d'une pareille attitude des autorités d'occupation polonaise, beaucoup d'ukrainiens, lésé dans leurs intérets, quittent les régions occupées et s'en vont en Ukraine, où ils discréditent le nom polonais. Dans ces conditions, l'orientation envers une Russie indivisible et intègrale peut gagner en Ukraine beaucoup de partisans, surtout parmi les éléments insuffisamment conscients au point de vue national/ preuve- les déclarations faites à Paris par le professeur Grouchevsky/, si la politique de la République Polonaise ne fait, au plus vite, tout son possible afin de gagner les sympathies de l'Ukraine.

Que faut-il donc faire, avant tout, pour seconder le rapprochement polonais-ukrainien ?

A notre avis, les premières mesures à prendre devraient etre celles-ci :

1. La situation de tous les ukrainiens, prisonniers de guerre et internés, doit etre améliorée immédiatement, au point de vue juridique, moral et matériel.

2. Dans les régions occupées /la ~~Galicie~~ Orientale et les districts de l'ouest de la Volynie/, toutes représailles contre les ukrainiens, contre les institutions et la presse ukrainiennes, doivent etre suspendues; les garanties constitutionnelees politiques doivent y etre rétablies; le maintien de l'ordre par la population ukrainienne doit etre mis sous la responsabilité des représentants de cette population elle-meme.

3. Permettre la formation des unités militaires ukrainiennes, en y employant des prisonniers de guerre, pour lutter contre le bolchévisme, ainsi que qu'il est permis de le faire aux organisations russes, sans attendre la conclusion formelle de la paix entre la Pologne et l'Ukraine.

4. Proposer au Gouvernement Ukrainien des conditions ~~de paix~~ d'un arrangement qui ne laisseraient pas de doute au sujet de bonnes intentions de la République Polonaise vis-à-vis du peuple ukrainien.

Nous devons constater que le moment actuel est surtout favorable pour placer les négociations au sujet d'un bloc polonais-ukrainien sur une base solide, car les partis politiques ukrainiens se rendent déjà compte de la nécessité d'opérer des changements radicaux dans le personnel du Gouvernement Ukrainien et d'y faire place aux éléments d'état; Les négociations de paix entre la Pologne et l'Ukraine pourraient exercer une influence favorable sur la réalisation de ces projets de changements.

Pour conclure, nous voulons souligner encore une fois ce fait que tandis que la diplomatie de la Grande Rus-

Russie Intègre, en la personne de M.M.Sazonov, Milioukov et autres, cherche instamment à s'entendre avec les cercles ukrainiens; alors que les agents de la "Russie Intègre" plaident avec énergie en faveur de l'association des forces militaires ukrainiennes à l'armée de Dénikine, tout en promettant à la nation ukrainienne de différentes garanties, des sphères intérêts officiels polonais, ni la Société polonaise n'ont encore rien fait pour donner au peuple ukrainien l'espoir et la conviction de la possibilité d'une collaboration entre l'Ukraine et la Pologne.

Serait-il possible que la faute historique des rapports ukraino-polonais, qui a été la cause de l'asservissement de ces deux peuples par Moscou, soit commise encore une fois?

- - - - - - -

P R O J E T

d'articles principaux de l'accord polonais-ukrainien.

- - - - -

1. L'accord polonais-ukrainien a pour but de s'entre-aider mutuellement entre les deux Républiques pur la défense des frontières et de leur intégrité: de l'Ukraine-dans les limites, déterminées pour l'Etat Ukrainien sous l'hetman Skoropadsky en 1918, de la Pologne-dans les limites, fixées par la Conférence Internationale et par les traités qui seront conclus entre la République Polonaise, d'un coté, et la Lithuanie et la Ruthènie Blanche, de l'autre.

2. La situation en Galicie Orientale doit etre reglée d'aprés la volonté de la majorité de sa population.

3. Les questions concernant les frontières entre l'Ukmaine et la Pologne se décident suivant la volonté de la majorité de la population et les conditions topographiques et stratégiques.

4. La République Polonaise s'engage à appuyer devant la Conférence Internationale la reconnaissance de l'indépendance de la République Ukrainienne dans les limites désignées dans l'article I.

5. La République Polonaise prete son concours à l'Ukraine pour l'organisation des troupes nationales ukrainiennes, au moyen d'envoi d'instructeurs, de livraison de munitions de guerre et d'armes, et par voie d'emprunts.

6. La République Polonaise supporte l'Ukraine à l'aide de sa force armée, pour combattre les bolchéviks, conformément à une convention militaire spéciale, mais les troupes polonaises ne peuvent, dans aucun cas, etre utilisées pour lutter contre l'anarchie intérieure en Ukraine.

7. La République Polonaise permet d'organiser sur son territoire les premières unités militaires ukrainiennes, au

moyen de prisonniers de guerre et de volontaires, lesquels sont autorisés à aller rejoindre les détachements en formation dans les endroits désignés par l'autorité Polonaise.

8. Dans le but de combattre les bolchéviks, le Commandant en chef des troupes ukraininiennes sera nommé par le Gouvernement Ukrainien, sur l'acquiescement du Gouvernement Supreme Polonais, du nombre des généraux de cadres, ayant servi dans l'armée ukraininienne.

9. Jusqu'au 1 Juillet 1920, le commandement supérieur, au point de vue opératif, appartient au Quartier Général Polonais. Aprés l'échéance de ce terme, un état-major e commun est nommé, sur l'accord entre les Gouvernements des deux Républiques.

10. L'activité diplomatique des deux Républiques doit marcher de front; dans ce but des conseillers seront réciproquement nommés prés des Ministres des Affaires Etrangères des deux pays.

11. Le Gouvernement Polonais livre à l'Ukraine la houille pour les besoins de ses chemins de fer; l'Ukraine livre du blé, en retours, d'aprés un accord spécial à ce sujet.

12. L'Ukraine accorde toutes les facilités pour mettre la Pologne en communication de transit avec les ports de la mer Noire, et pour lui permettre de se servir des constructions et aménagements de ces ports.

13. L'Ukraine délivre à la République Polonaise le blé de la récolte de l'année 1919, conformément aux stipulations d'un traité spécial, qui accordera à la Pologne des privilèges contre tous les autres exporteurs.

14. Le principe de la propriété privée est rétabli

en Ukraine. Conformément à la réforme agraire, les propriétaires des terres dépassant I000 dessiatines, gardent au moins le quart de cette quantité, les propriétaires de moins de I000 dessiatines en gardent au moins la moitié . La réforme agraire doit également pourvoir des terres aux sucreries.

I5. Les intérets nationaux et spirituels des deux nations doivent etre garantis dans les deux Républiques d'une facon égale. - La situation juridique des nations: Polonaise et ukraininienne , dans les deux Républiques, doit jouir d'une garantie réciproque et à base égale.

I6. Dans le courant de 7 jours aprés la signature de ces stipulations, dans les deux Républiques, ainsi que dans les régions occupées par elles, se rétablissent des rapports amicaux entre les deux nations.

Toutes les restrictions dues à l'état extraordinaire et les représailles sont supprimées.

- - - - - - -

Матеріали

до

Українсько-польської

війни

Ц. К. У. Н. Р. Б.

Справа

Польсько-укр.

переговорів

Кс

Цк

Польсько-укр. угода
ВС

ЦІК Українського Уряду Т. Шахрая ІВС

Декларація

Членів трьох українських демократичних партій в справі (польсько-українських відносин, вголошена на міжпартійній нараді у Міністра Закордонних Справ Андрія Миколаєвича Лівицького 2 грудня 1919 р. в м. Варшаві.

Заслухавши декларацію, яку має вручити Голова Української Надзвичайної Дипломатичної Місії в Польщі і Керуючий Міністерством Закордонних Справ, Андрій Миколаєвич Лівицький, ми, члени Центральних Комітетів Українських демократичних партій: народньої-республіканської, самостійників-соціалістів, хліборобів-демократів, маємо честь заявити слідуюче:

1. Ми вважаємо, що необхідність заключення договора з Польщею на зазначених в декларації підвалинах діктується всім сучасним положенням української державної справи.

Але ми мусимо з усією рішучістю підкреслити всі ті моменти, котрі зазначалися нами в одвертому листі нашому до С. В. Петлюри від 26 листопаду, а саме, що смисл всякої нової угоди з якою-небудь чужою країною як і можливість використання цеї угоди для дальнійшої боротьби за державну незалежність України матиме тоді лише реальне значіння й лише тоді дістане оперття з боку тих партій, що ми репрезентуємо, коли С. В. Петлюра, яко виразник Верховної влади Ук. Нар. Республіки й його Правительство, як орган, що перетворятиме в життя всі пункти договору з Польщею й, взагалі, як орган керуючий всею зовнішнею й внутрішньою політикою нашої країни, — стануть безвзглядно на ґрунт консолідації всіх українських політичних сил в імя

оборони нашої суверенности.

Позаяк вся дотеперішня політика бувшої Директорії й її Правительства, не дивлячись на попередження, а навіть в суперечь всім попередженням наших партій йшла під прапором ізоляції й переслідування вузько клясових цілей двох партійних груп (соц-рев і соц-дем.); позаяк вона не зуміла обєднати всі творчі сили нашої країни, а, противно спричинилися до їхньої роспорошенности; позаяк вона довела до повного краху нашої державности, що висловлюється в необхідности нині йти на тяжкі умови з Польщею; позаяк, нарешті, ні демократичні, ні праві українські політичні партії не довіряють сучасному Правительству і не вірять в те, щоб воно було в стані скористатись з тих вигод, що даватиме договір з Польщею, —

2) Ми вважаємо рішуче необхідним повну реконструкцію Правительства, що провадилася-б в порозумінню зо всіма українськими політичними партіями

3) Ми вважаємо конечним, щоб це нове реконструкване Правительство виробило негайно програм своєї праці і ввело-б нові методи управління, що будувалися виключно на реальних інтересах української державної справи, а не інтересах будь якої партійности і на строгому відокремленні властей: верховної, законодавчої і виконавчої

4) Ми вважаємо справою першої необхідности введення короткої тимчасової конституції, в порозумінні з організаційним центром предпарляменту, котра-б дала правну основу і державну організованність владі

5. Ми вважаємо, нарешті, необхідним негайне скликання „передпарляменту", а на разі неможливости цього скликання в найближчому часі „Організаційного

Парляментського центру, який-би складався з представ ~~по 2~~ ників партій і організацій:

а) По 2 від слідуючих українських: центр-течія соц-революц; соц-демок, нар-рес., самост-соц., соц-федер, хліб-демокр., сел-спіл, союз круп. зем. собст.;

б) По 2 від польських: демокр-цент; польск-союза-землевласників.

в) По 1 від жидівських: бунд, фокс-парт, сіоністи.

Цей організаційний центр майбутнього парляменту має виконувати тим часом функції законодавчі і контрольні.

Тільки в тій упевненості, що всі зазначені в горі пункти можуть бути негайно здійснені так С.В. Петлюрою, як і Правительством І. П. Мазепи, ми нижче підписані можемо дати свою провізоричну згоду на заключення договору з Польщею залишаючи за собою, як і за нашими партіями вільну руку на разі нездійснення виповнення нами побажань.

Заступник Голови Центр. Комітету Української Народної Республіканської партії Олександр Ковалевський

Член Центрального Комітету Української Народної Республіканської партії Дмитро Курило

Член Центрального Комітету Укр. партії Самостійників-Соціалістів Юрій Коллард

Голова Генеральної Управи Партії Хліборобів-Демократів. Сергій Шемет

Промова,

виголошена Заступником Голови Центрального Комітету Української Народньої Республіканської Партії, п. Олекс. Ковалевським, на міжпартійній нараді в Варшаві, скликаній ~~Заступн~~ Керуючим Міністерством Закордонних Справ і Шефом Дипломатичної Місії Укр. Нар. Республіки в Польщі в справі польсько-українських відносин. 2/XII 19р

Панове! Раніш ніж перейти до зясовання нашої позиції в справі декларації, яка має бути врученою ~~нашою~~ українською дипломатичною місією представникам Польської Держави, я примушений зупинитися на промові попереднього бесідника x). З одного боку ~~[illegible]~~ тому, що, критикуючи його положення, я тим самим зясую погляд наш, народніх республіканців, на порушену справу, а з другого боку через те, що попередній бесідник, як представник партії українських соціалістів революціонерів, з чуєю ідеологією ~~котрою~~ ми, народні республіканці, боролися рішуче протягом останніх восьми місяців, ~~[illegible]~~ виявив надзвичайно характеристичні моменти, які потрібують певного освітлення й підкреслення.

„Я не вірю полякам, каже пан Ілшанецький, бо ~~що~~ як вони поводилися в справі звільнення наших військово-полонених?! Затягували її, обіцяли їх негайно випустити й не дотримували своєї обіцянки." Дивний аргумент... Та коли ~~стати на брунт~~ оперувати такими аргументами, я перший, котрий протягом ~~восьми~~ пяти місяців висідів в польському полоні, котрий виніс стільки жахного ~~[illegible]~~ в мурах табору для бранців, котрий бачив те надлюдське,

---

x) Перед сим радник місії, п. Ілшанецький, виголосив промову, направлену проти підписання декларації з мотивів його недовіря до поляків, і необхідности розсипання державного центра й ведення партизанської боротьби так проти Деникина, як і поляків.

що допускалося ~~на~~ поляками в відношенні наших військово-полонених — я мусів би перший затупати ногами й голосно крикнути: „не смійте підписувати ніяких декларацій й ніяких договорів з поляками", бо я їм не вірю, бо я ображений ними до глибини свого серця, бо я жадаю помсти". Але це були б аргументи від почуття, а не від розуму, себто якраз ті аргументи, що в сфері політики не мають і не можуть мати жадного значіння. А коли стояти на ґрунті аргументів серця, то чому не поставити питання так: щоб там не було — ~~як буде не поводились поляки з нашими військово-полоненими, прото ці останні десятками тисяч~~ десятки тисяч українців продовжують сидіти по таборах польських, з надією очікують свого визволення... ~~ще сидять по всіх таборах Польщі й з надією чекають моменту свого визволення.~~ Ви говорите, що підете до повстанців, що з ними рятуватимете українську справу — а вони, ці військово-полонені, куди вони подінуться?! Хто принесе їм визволення?! А на рані голодової загибелі — а гинуть вони щодня десятками й сотками — хто за це нестиме відповідальність? На чиє сумління ляже тягар відповідальности за непотрібну смерть тих, хто все віддав — й свою свободу, й майно, й надії на кращу будучину — українській державности? Хто відповідатиме за тисячі тих нещасних людей, котрі, як художньо тут малював один з партійних однодумців п. Ілманецького, „тягнуться вузькою полосою вздовж Збруча до ставки Петлюри"?! Хто відповідатиме, нарешті, й за згибель тих шість тисяч людей, що є біля самого Петлюри?! Після мене, такі аргументи серця — дійсно непереможні й вони, противно, диктують необхідність підписання всякої декларації, аби вона лише давала можливість порятунку людей, котрі вірно служили до кінця ідеї державної незалежности України...

„Я не вірю полякам — каже далі п. Ілманецький — тому, що ~~вони для своїх потреб~~ коли їм було потрібно — до їхніх послуг завжди малися кенонсовані телеграфні провода, які відразу псувалися як тільки заходила мова про користання телеграфом для наших цілей".

Прошу панів, такі аргументи чути в устах дорослої людини

чудно, взагалі. Але ще більш чудно їх чути в устах представника партії соціалістів-революціонерів, дипльомата, радника Дипльоматичної Місії... Арґументами від телеградних проводів доводити необхідність перерви переговорів з Польщею, неможливість підписання договіру з нею?! Арґументами державними повинні ви, користатися, вельмишановний п. радинку, реальними відносинами, що склалися на Україні, всім нашим міжнародним становищем, дальнійшими перспективами, які одчиняються або можуть одчинитися перед нашою справою. А стати на цей ґрунт — значить констатувати тупик, в якому ми нині опинилися й з якого немає виходу, констатувати надмірно трабичне положіння наше й сказати, що раз договір з Польщею дає такий вихід — необхідно його заключити.

„Я не вірю — продовжує п. Ємшанецький —, щоб те, що сьогодня буде підписане Польським Правительством — звязуватиме п. Падеревського завтра, коли він сформує свій реакційний, правий Кабинет." Теза неясна. Неясна через те, що не можна з певностю стверджувати, що буде правий Кабинет. По-друге, коли б було й так, то Польща — все-таки орґанізоване тіло, правне тіло, а в кожній правовій державі те, що зроблено попереднім Кабинетом є обовязкове й для Кабинету наступного, хоч би й сталося це навіть за годину до перехіду власти з одних рук до других.

Пан Ємшанецький приводив і инші арґументи для свойого „не вірю полякам"... Скажу так: для нас, народніх республіканців, питання „віри" або „недовірря" в міжнародній політиці не відограють жадної ролі, бо все вирішується взаємовідносинами реальних сил. Гарно виглядав би світ, коли б народи виходили в своїй політиці з питань „вірую" або „не вірую"! Ці питання належать до сфери емоцій, чуття, а не розуму, що лише й повинен опреділювати державне життя тих чи инших національних орґанізмів. Але нас, народніх республіканців, цікавить і друге: чому пан Ємшанецький, як правовірний ес-ер не кричав раніш, коли кричали ми, коли ми попереджували, що наша державна колимача, находячись

в руках партійних однодумців п. Імшанецького, зверне з прямого шляху й влізе в болото? Чому він мовчав, коли ми заявляли, що при тому курсі, котре взяло Правительство, в сфері міжнародної, внутрішньої, а надто військової політики, мусить наступити банкрутство, неминуче мусить повстати катастрофа?! Він не тільки мовчав, а, противно, активно спирав цю колимагу, а колимага все збочувала й збочувала й нарешті завязла в багні. Коли б ~~це~~ инакше він поводився раніш, коли б голосно кричав раніш він про небезпеку, тоді б ми його зрозуміли, тоді б ми може його навіть и підтримали морально, тоді б, у всяким разі, це виглядало чесно. Але нині, коли Правительство, що послала сюди для свойого порятунку п. Імшанецького, коли воно задихається в агонії, — нині з боку п. Імшанецького його ніби шляхетна поза умивання рук, прошу панів, є поза Пилата, а ніби вельмидержавна політика непідписання декларації — є пилатова політика. Так, надзвичайно це характеристичний мент для всеї дотеперішньої правлячої ес-еровської партії!

Кажете ви: „ми підемо в повстання, ми прилучимося до бандита Махна або бандита Зеленого (Імшанецький з місця: „Я протестую: Зелений — не бандит) або якого иншого. Ні, ми, ен-ери, не станемо на цю позіцію. Ми були безглядними ворогами Правительства й може з болю в серцю, ~~проч~~ насуперіч всім своїм переконанням, даємо зараз свою моральну підтримку цьому самому Правительству. Але даємо ми це в тому пересвідченні, що ніякий Махно з його тридцятисячним отрядом, ніякий Зелений з своєю кількатисячною бандою, ніякий Ангел — не репрезентують ідею української державности й не зможуть ніколи утворити державного центра, наколи зачине нинішній; що Петлюра з своєю шоститисячною групою — скажу більше — Петлюра, який має тільки тисячу, тільки сто людей — все-таки є синонимом української державности, бо це освящено вже традицією, бо це ~~вже~~ ця — зрозуміло є всьому світові. Для нас, державників, ходить зараз не о Петлюру, не о Правительство, а о це збережен-

ня державного центра. Друге діло — ми будемо боротися за те, щоб справа нашого державного відбудовання попала в инші руки, щоб, нарешті, сконсолідовані були всі національні сили, щоб, нарешті, укінчена була диктатура лівих. Але для цього ми знайдемо инший час і инше місце. А зараз нам ходить лише о одне — о охорону єдиного нашого державного центру, о його зміцнення й розвиток.

Прошу панів! Пан Ілмшанецький казав, що покоління нас проклянуть за те, що ми звязали свою долю з реакційною Польщею? Поставимо питання инакше: а що, коли тут ми розірвемо з Польщею й остаточно передамо свою долю в руки повстанців, — а що коли ці повстання будуть винищені й ~~всі~~ населення ~~попадуть~~ в цупки обійми реакційної Росії, — чи не проклянуть наші покоління цей день і тих, хто мав можливість використання ще одного способу нашого визволення й цього не зробив, хто в імя маниловської лірії про повстанські чудеса не хтів оцінити реальних обставин і реальних інтересів?

І коли поставити питання так — чи не повстає з цього сама собою відповідь, протилежна тій, яку дає п. Ілмшанецький?

Ще одне: невже в імя того боролося, вірилося, страдалося, невже в імя того проливалося стільки крови й неслося стільки жертв — пригайде тисячі Безвісних могил ~~в~~ по степах України, невже в імя того стільки ~~[illegible]~~ переносилося руїни, щоб все кинути, все забути, все віддати в руки істориків і літописців?!

Ми, народні республіканці, можемо стояти в опозиції до правительства, а не до нашої державної, а тому на поставлене Андрієм Миколаєвичем питання — підписувати декларацію чи ні — ~~[illegible] можемо дати в~~ я й мій товариш по Ц.К., Д. Ф. Курило, в імени нашої партії даємо лише одну одповідь: підписувати й не гаючи ані хвилини (Оплески)

Оглавление

Ол. Ковалевському Виїмок з чернетки доповіду мого

ДО ПАНА ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛЬОМАТИЧНОЇ МІСІЇ

В РІЧІ ПОСПОЛИТІЙ ПОЛЬСЬКІЙ.

Споконвічні українські землі полржені на захід та північ від Волині себто Холмщина ,Підляшшя та Західне /Минське / Полісся, нині ходом історичних подій опинилися під польською окупацією. та мусять силою обставин бути де-який час відірваними від від загально-українського національного та державного миття. Однак се тимчасове відірвання від українського державного організму сих земель не може вважатися ні населенням краю,ні тим більше рішаючими чинниками Соборної України цілковитою втратою іх. Землі історична приналежність яких до державних організмів української нації губиться в передсвіті історії,-землі,які за часів Галицько-Волинської держави,часів Романа та Данила,були метрополією,центром цілої України,-землі, в часі козаччини,покроплені святою кровю борців за визволення "всієї землі руської з неволі ляцької", землі,які і зараз по перебутих нещастях та руїні,мають з рештою України " волю і думку єдину",- ті землі не можуть вважатись українською нацією за втрачені,за чужі... З сим ніколи не погодиться населення сих земель ,на три чверти українське...Українці Холмщини Підляшшя та Зах. Полісся ,що за Єдність народу Українського в минулому життя своє віддавали, і нині,в часи титаничної боротьби,в часи зневі ри та ентузіазму,почувають себе синами Єдиної Великої Соборної України і кровю своєю на полях битв в рядах українського війська, муками своїми по московським та польським тюрмам, потверджують.се. Холмщина ,Підляшшя та Зах. Полісся були ,есть і будуть українськими в щасливі та трудні для України часи. Українці сих земель горді народної місії бути в перших рядах борців з хижими наїздниками.і будуть стояти на своїх становиськах до останнього. Однак,яко країна ,якої на більше діткнулася руйнуюча рука світової війни, країна, населення якої нині в великих масах вимирає з голоду та пошестей, країна,з дуже нечисленною свідомою інтелігенцією, потрібує вона уважного відношення з боку українського суспільства та можливої допомоги з боку уряду. Допомога інтелектуальна та матеріальна сим землям мусить бути в інтересах загально-національних подана негайно.

Отже,яко уродженець сих земель,а також б. член Центральної Української Ради від Холмщини,і член Холмського Українського Виконавчого Комітету

сим маю за честь подати до відому Пана Голови Українськоі Дипльоматичноі Місіі в польщі дані про сучасне становище та потреби українського населення сих земель,в цілях можливого полагодження іх.в обставинах життя в Польській Державі.

ТЕРІТОРІЯ Холмщини,Підляшшя Та Західного Полісся обіймае простір 15 повітів б, губерній Люблинськоі ,Сідлецькоі, Гродненськоі та Минськоі. Як видно із приложеноі при сім таблиці,простір сей рівнявся 69,388,0. кв. километрів з 2,560,000.душ населення в 1914 році і середнею густотою на кв. километр. 43,8.

НАСЕЛЕННЯ по національности поділяеться : на українців,яків сумі творять % , жидів - душ %; поляків- душ %; білорусинів- душ % ; росіан- душ % ; инших душ % ; / дані року /

ПО РЕЛІГІІ населення поділяеться на 1/ ПРАВОСЛАВНИХ душ %; 2/ Католиків душ % ; 3/ Евреів - душ % .4/ инших душ % /дані року/

-православні/

Лінія, на південний схід від якоі українці складають абсолютну більшість населення , іде.: Від б. Російсько-Австрійськоі гряниці при устю р. Танева в р Сан на схід рікою Таневом до Північно-Східних околиць Томашева, звідки повертае на північ і іде позоставляючи на захід Замість, Рейовець,Павлов до гряниці б Сідлецькоі губ проти Верещина . Далі південною границею Володавського повіту на захід до ріки Тисьменици; Тисьменицею залишаючи по західній стороні Остров на північ до Дубовоі Колоди,від якоі іде р. Желявою на південний схід до Городица, далі залишаючи Городище ,Линево,Вишничи ,Ломази на захід, іде до західних околиць Білоі ,а від неі на північ до Бугу ,лишаючи на захід м. ЯНІВ. Бугом іде лінія до Дрогичина від якого повертае на північ до Суража залишаючи назахід Брянськ. Від Суражу лінія повертае на схід і іде по Нареву до околиць Шерешева та Пружан ,які лежать на погранічу з Білорусами. Від Пружан лінія іде через Картузьку Березу до Вигоновського озера від якого спускаеться до Припяти в околицях Луніна і далі іде рікою Припятю до Мозира. По сею лінією на північний захід іде ріжноі широти пояс осель ,в яких українське населення католицьке всеж таки домінуе над иншими національностями ,она українці-католики з огляду на цілковиту майже відсутність українськоі національноі свідомости серед них ,а також на вплив польськоі пропаганди ксендзів, мусить вважатись для нас майже зовсім втраченими. Полонізація українців-католиків іде швидким темпом і села,в яких десять літ тому назад панувала українська мова , нині,що до мови,являються чисто польськими. Боротьба з полонізацією українців- католиків нині при сучасних національно-державних умовах українського життя майже неможлива.

зогляду/

22/VI. 1920.

Передаю Вам для використовування де-які матеріали по холмському питанню. Данні про укр. рух на Холмщині накидав я для Вас, щоб Ви могли собі конспективно уявляти хід подій.

Я на холмську справу задивляюся не яко холмщак, який тілом і душею звязаний з сим краєм. Але просто яко українець. Ми українці остільки мало знаємо про свої землі, про свої граничні справи, що пізнання питання холмського і звязаного з ним підляшського — в значній мірі вияснить нам самим хоч одну сторону нашого державно-національного буття. В звязку з поставленням питання галицького питання холмсько-підляшське освітлює справу цілої нашої західної границі. Принаймні хоч з одної сторони ми будемо знати що таке Україна. Бо навіть з філософського погляду пізнання якогось предмету неможливе без близшого окреслення положення, меж, властивостей того. А україна помимо своєї західної границі се ж чиста тіла інсоліта. Адже у нас нічого не відомо ніза нашу межу з білоруссю, з Московщиною, Румунією. Що ми знаємо про такої колосальної ваги явище, як кольнізація українським народом степів Дону і Під-

кавказзя? Чи ми собі уявляємо хоч частину тих перспектив, які перед нами відкриває наше географічне положення? А без того ж неможлива якась на ширшу скалю зокроєна державна робота. Без того неможлива якась своя політична лінія поведення, а не перекидання безвольне з одної сторони на другу. В той час коли такі порівняючо дрібненькі справи, як Ельзас-Лотарингії, Тріеста, Шльонзка Цешинського, Мазурів — виростають до світового значіння, українці про справу Кубані, або Криму самі менше знають, як про справу розграничення Німеччини та Данії. А щож говорити про Европейську публіку.

Само по собі Холмська справа, холмський край, єсть для України дрібниця. Я сорок холмщин віддав би за один повіт Донщини. Не важно, що західна границя наша пересунеться на нашу некористь на пару десятків верст в той час коли ми на Сході опановуємо тисячі. Важно то, що неґування наших найдрібніших інтересів граничних нашим загалом, — вказує на недозрілість національно-політичну того. Нарід котрий став вже нацією знає кожну пядь своєї землі і кожного співгромадянина оборонить від насильства. Помимо сего на погряниччах витворюються сильні характери, які нам так потрібні при загально-українському будівництві.

Коли би Ви використали сі матеріали, се принесло би мені велику втіху.

Після використання перешліть сі матеріали через п. Озерянця до „Вперед". Може й там де-що здасться. М. Олесін

Укр. Шкільництво на Холму Виїмок з-Чушетки

До Пана Міністра
Народньоі Освіти У.Н.Р.

Більського повітового комісаря осв
на Холмщині Тимоша ОЛЕСЮКА

ДОКЛАД.

Від 10 жовтня с.р.перебуваю я в складі Украінськоі Дипльоматичноі Місіі до Річи Посполитоі Польськоі і що до шкільництва Холмщини і Підляш проблемо мною заходи:

1/. для вияснення загального становища украінського шкільництва н Холмщині,Підляшшю та иньших окупованих Поляками украінських землях,а та кож стану польського шкільництва на сих землях;

2/.для навязання безпосереднього звязку з п.Губ.Комісаром Освіти Дмитриюком і украінським учительством;

3/.для увільнення з таборів інтернованих учителів з окупованих ук інських земель;

4/.для видачі належньоі холмському учительству платні;

5/.для допомоги учителям знаходячимся в найбільш скрутному матері ному становищі.

Докладне справоздання по кожньому з сих пунктів буде мною пересл до Пана Міністра в більш відповідний час,наразі яж маю за честь коротк докласти слідуюче:

1.Украінське шкільництво на Холмщині та Підляшшю в наслідок терор зовання польськими властями украінськоі інтелігенціі цілковито знищене Школи або закриті зовсім,або перемінені на польські.Учителі по кількам чнім інтернованню в таборах зараз проживають по своім домівкам в харак рі конфінованих.Украінське населення всюди ставить опір польському шкі ництву.Громади відмовляються удержувати взагалі польські школи;дітей У інці до відкритих вже польських шкіл не посилають а домагаються від Мі стерства освіти і визнань релігійних відкриття "русинських шкіл" з міс

вою викладовою мовою.Однак всі такі прохання до сего часу зістаються без всяких позитивних наслідків.Діти українські таким чином або зовсім остаються без освіти або одержують її випадково від приватних осіб - інтелігентів та півінтелігентів,які ще яким небудь способом вберіглися від інтернування.До польської школи помічається загальне негативне відношення не тільки з боку українського православного,але також і католицького населення через надзвичайно низкий загально-освітний рівень польського учительства і цілковитий брак відповідного шкільного приладдя та підручників.Польське учительство рекрутується головним чином із панських покоївок,льокаїв,економів та иньшої ледви грамотної але амбітної півінтелігенції,яка головну увагу в школі звертає не на загальне розвинення дитини та засвоєння ею максімума знаннів,але на виховання в ній польського національного шовінізму.Бувші українські учителі польськими шкільними інспекторами цілковито не допускаються до школи. Лише три українських учителя є зараз урядовими польськими учителями на Підляшшю і се завдячують вони своїм особистим звязкам з Поляками і енергічним інтервенціям за ними місцевого українського населення.Ст учителі за цілковитим браком польських шкільних підручників взивають в своїх школах старі українські підручники знищивши лише драливі для польського ока окладки з написами "український буквар" і "українська читанка".Запасом українських підручників та книжок який залишився по селах від українських шкіл в широких розмірах користає приватне шкільництво,яке в останніх часах починає набирати ширші та більш організовані форми.Се приватне шкільництво на мою думку приданій політичній ситуації є єдиним способом ведення національно-просвітньої справи на нашім західному пограничу.Конкретно заходи Міністерства народньої освіти в справі українського шкільництва на Холмщині та Підляшшю на мою думку малиби бути направлені І.на ліквідацію справ дотихчасового комісаріяту освіти Холмщини та Підляшша і 2.на організацію та піддержку приватного шкільництва на кошти асигновані на холмський комісаріят освіти.

ІІ/.З холмським губ.комісаром освіти К.Р.Дмитрюком порозумівся я особисто і в поглядах наших що до шкільних справ на Холмщині панує цілковита згода.Доклад п.холмського губ.комісаря освіти при сім докладаєся.З учительством в надзвичайно тяжкій атмосфері постійного шпіонажу також удалося навязати безпосередні стосунки. Загалом українське учительство при дуже тяжких умовах матеріяльного биту твердо обстоює українську національну справу і являється єдиним серіозним противником про

Поляки Русіфікуютъ Холмщину.

---.Kopjaą

Starostwo w Chełmie.

L.cz.668/II
I.

Chełm dnia 24 lutego 1920r.

Do

Pana Mikołaja Rawlika

w Chełmie ul.Nadrzeczna 18.

Odnośnie do wniesionego tu podania o udzielenie zezwolenia na otwarcie księgarni ukraińskiej zawiadamiam,że podanie to nie może być uwzględnione,ponieważ znikoma część ludności miasta Chełma i powiatu rzekomo ukraińska może korzystać z prywatnych bibliotek rosyjskich których w Chełmie jest podostatkiem i zaopatrzyć się w czasopisma i książki w istniejących w Chełmie księgarniach i biurach dzienników.

Starostwo zatem nie widzi koniecznej i uzasadnionej potrzeby wydania zezwolenia na otwarcie księgarni specjalnie ukraińskiej.

Od orzeczenia niniejszego można wnieść rekurs w przeciągu 2-ch tygodni od dnia doręczenia do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

Starosta:/podpis nieczytelny/.

Zgodnie z oryginałem :

Дані про Укр. Рух по Холмщині.

Виговський !! ~~[illegible]~~ !! походив з ~~Холмщини~~ Підляшшя.

I За часів польського панування себто до 1863 року Забуже, себто Холмщина та Полудневе Підляшшя, знаходилися в цілком аналогічному положенню, як Галичина, навіть по другому Розділу Польщі, Холмщина входила в склад Австрії. Початки укр. нац. відродження в Сорокових роках, мали також свої відгуки серед інтелігенції на Холмщині. Населення ~~визнава~~ належало до унії і дуже твердо держалося укр. народности. Польські впливи помітні були тільки на інтелігенції головним чином духовенстві, так які в Галичині, до якої в духовно-ієрархичному відношенню Холмщина належала.

II З часів останнього польського повстання, після того як рештки польської автономії були скасовані, Холмщиною та Підляшшям починають займатися адміністратори „Привислянського Края" і „ратувати" від полонізації. В тій цілі від початку 60-х років до 1875. ведеться планомірна акція над скасованням унії і заведенням православія. Сю акцію через невідповідні засоби і помилки яких допустилася російська адміністрація — використовують для своїх цілей поляки, які різними способами, граючи на релігійному консерватизмові мас, настроюють їх опозиційно до російського уряду і православія, — а прихильно до католицтву і польськости. Прямолінійність русифікації урядової довершує свою і маси в обороні своєї „унії" — ідуть на мученічество... Мартірологія унії на Холмщині та Підляшшю ~~кидає~~ більшість населення (яке не хотіло приймати чужого московського православ.) під виключним! (кидає) вплив католицького польського духовенства, яке планомірно переводить полонізацію, майже без жадного опору з боку ~~[illegible]~~ місцевої інтелігенції. Місцеве українське уніатське духовенство або ще на Сібірі, або емігрує до Галичини. З Галичини уряд виписує москвофілів-попів які разом з приблудами з Московщини

спасают русскую народность і православіє"
"Вся ця свістопляска тягнеться під благосклонним покровітельством російського кнута до ~~1905~~ революції 1905 року. Все населення офіційно числиться православним-русским, але фактично до „православних" нових церков не ходить і половини. Полонізація непереможна іде колосальними кроками вперед. Не можуть їй зарядити нічого ті світлі одиниці, які трапляються в сей період.. (на початку 60х років батько Грушевського учителем в гімназії в Холмі, ~~[illegible]~~ Лебединцев, будучий редактор-видавець Київської Старини, директором початкових шкіл, впливи Білозерського та Куліша із центральної адміністрації в Варшаві. Олекса Стороженко — зрештою страшний бюрократ, спочатку працює в Телерал-Губ. в Варшаві і займається Холмськими справами, потім, яко предводітель дворянства живе на підляшші в берест. повіті. — Зусиллями сих і ще-де яких людей вдалося спочатку в поч. школах в 60х роках завести навчання на укр. мові по укр. підручникам з галичини, однак сі впливи були дуже короткі і кінчилося все тим що з галичини дурно висилалося на кошт Рос. Уряду до всіх поч. шкіл для надання їм „народною рускою духу" москвофільські часописі галицькі.
Однак суд учительської головним чином ~~молоді в кінці XIX 19~~ ~~[illegible]~~ 19 століття в звязку з ~~[illegible]~~ ~~укра~~ національним рухом на Україні починається знайомство з укр. нар. літературою і виробляється у певних кадрів „народовецький" настрій, який має в собі де-що опозиційне до місцевої адміністративно-політичної практики, опозицію до полонізації, і де-які сімпатії до „унії" в розумінні збереження місцевої національної самобитности. Сьому мимоволі до певної міри допомагають галицькі навіть москвофільські часописі і вістки про життя в галичині
є українофіли на Холмщині.

III.

З Девятьсотих років починають завлятись на Холм. та Підляшшю люде вже з цілком скрісталізованою укр. ідеологією. Роблячи де-який вплив на своє оточення, більшого значіння сі одиниці не мали.
1905 рік з волею віри цілком використало польське громадянство і духовенство для своїх цілей. Вся маса населення, яку до сего часу держано силою в православії, хлинула до католицтва. Характерно, що русифікатори, налякані вже українським рухом в Галичині, воліли, аби Холмське населення переходило на католицтво, але не допускало повороту на холмщині Унії. Унія в Росії осталася і після 1905 року не дозволеною. Маси які прагли до повернення уніатських часів — мусіли волею-неволею або йти до католицтва — польщі, або до православія — до певної міри Московщини. В таких повітах як Біла, Костантинів, Радин на полудневому Підляшші 3/4 пішло до католицтва. Православною в більшости осталася Холмщина властива та Володавський повіт Півд. Підляшшя. На протязі одного року цілі околиці змінилися до непізнання. Населення під керовництвом ксендзів кидає українську мову і починає виключно вживати, особливо з дітьми, польської. — Вихована в московському дусі інтелігенція сему лихові нічого зарадити не може. Тоді виникає проєкт рятовання „русскаго забужя" через виділення холмської губ. Здорова по суті ідея опинившися в руках москвофільствуючої напливової інтелігенції з Євлогієм на чолі — робиться цілком для мас безплодною. Заслуга Євлогія і його цілої думської компанії за виділення Холмщини в тім що він спопулярізував перший сю справу. Дякуючи йому знаю довідався що на Холмщині живе людність над якою так довго робилися і робляться болючі експерименти. Нарешті серед місцевої інтелігенції виділення викликало жвавіший обмін думок, диференціацію. Викликало рішучу опозицію до русифікаційної та полонізаційної політик. Підготовило грунт для широкого українства.

IV 4.

З 1905 року дістуються організовані вже виступи укр. інтелігенції. Авокат Сполітак, випускає один А української газети в Холмі „Буг", яку адміністрація на першому ж номері конфіскована і закрила; при виборах до 1ої та 2ої думи на полудні Холмщини українці виставляють кандидатом К. В. Лоського, який в той час був головою Грубешівської просвіти і видавав популярні укр. брошури. В цілому ряді сел, головно силами студентства засновуються „Просвіти" та Читальні, які одначе довго не могли істнувати по причині адміністративних репресій. Серед нечисленних поки що українців інтелігентів повстає певний звязок — утворюється певний кадр робітників біля яких починають гуртуватися сімпатизуючі. По університетах в Варшаві, Петрограді, Москві серед Холмського студентства ведуться гарячі дебати на українські теми і певна кількість студентства холмського під впливом загального укр. руху стає національно свідомою. Перед війною почали навязуватися звязки поміж укр. холмським студентством ~~всіх~~ головних центрів. На вакаціях студентство починає працю на селах. Учительство і духовенство також в певній мірі захопив український рух, — однак сталих організаційних форм ще немає. — Всеж таки український дух на Холмщині перед війною був вже остільки помітний, що черносотенно Евлогіанська „Братская беседа" а потім „Холмская Русь" — громи і молнії посилала на мезенинців, хоча час від часу, подібно як і „Почаєвскія Извѣстія" друкувала статті по українськи. Церковна проповідь в більшости почалася вестись по українськи, — були зроблені попитки навчання в школах по українськи але задавлені. — Серед інтелігенції і по селах починає заходити „Громадська Думка" „Рада", Село, Маяк. — і галицькі часописи. Кооперативний рух значно поширюється і починає набирати укр. народнього характеру. Маси українські православні до видіння Холмщини ставляться прихильно — католицькі вороже.

5

V

Війна захопила Холмщину уже ~~встані~~ більш менш скрісталізованою внутрішньо. Православні українці постепенно шли в напрямку на українське національне освідомлення, переходи на католицтво майже припинились — почуття одрубности як від поляків так і від москалів зародилося. Католіки українці — більша частина цілком полонізувалася — ставала дійсними поляками по духу і мові, — менша ж частина все таки почуває свій звязок з українством, свою одрубність від поляків, — мріє про унію — одним словом почуває себе незручно в таборі польському. Ця частина в разі відповідної акції з боку укр. уніатського духовенства могла би бути врятована для нашої справи — таких укр. католиків було до 100.000. Решта ж укр.-католиків до 300.000 — для нас вже цілком згинула.

Москалі відступаючи в 1915 році цілу Холмщину спалили до тла, а населення вигнали в глуб Росії — населення-біженці в більшости розміщено було в кацапських губерніях в цілях русифікаційних. Меншість попала на Україну. На еміграції населення згуртовується в холмські біженецькі комітети, які з часу Революції 1917 р., приймають характер виключно український. Холмське населення в кацапії в силу контраста, а на Україні в звязку з загальним укр. рухом цілком почуває себе українським. Від часу заснування Центр. Укр. Ради — всі комітети холмські засипають ЦРаду. постановами що до українськости Холмщини і піддаються підії духовну юрісдикцію. Навіть евакуовані з Холмщини державні установи одні із перших признали над собою владу ЦР. і виконували її розпорядження. Всіми гуртами холмських емігрантів почувалася потреба об'єднання сил і роботи, та розпочаття акції за приналежність Холмщини до України. Отже по ініціативі Холмських комітетів Київа, Харькова Бердянська та Москви скликається на 27-29 серпня 1917 року до Київа Скликається Загально-Холмський Зїзд представників організацій.

На Зїзд прибуло 6/ 387 делегатів від звиш трьохсот-пятидесяти тисяч організованого холмського населення з ріжних кінців біженської еміграції в Росії. Були навіть делегати з еміграції в Середній Азії, Закавказзю та Уралу. В педагогічному Музеї привітані М. Грушевським, (уроженцем м. Холма), при надзвичайному ентузіазмі, делегати в 4/5 більшости селяне, роспочали обради. Кожний делегат прибув від своєї організації з відповідним наказом. І першим одноголосно прийнятим пунктом постанов був слідуючий: „~~Населення~~ Населену Холмщини та підляшшя через своїх 387 представників від звиш трьохсот пятидесяти тисяч організованих біженців ~~[illegible]~~ визнає себе приналежним до народу українського і висловлює непохитну волю жити і ділити спільну долю і недолю ~~[illegible]~~ з цілою Соборною Україною". Засіпшов цілий ряд постанов що до представництва Холмщини в Центр. Укр. Раді, що до ~~вибору~~ Холм. Губ. Комісара і т. п. . .

Москвофільські елементи на зїзд змобілізували всі свої сили, аби надати російський характер зїздові; українці мали також певного роду страх, аби москвофіли не загальмували яким небудь способом праці. Однак вже з перших хвилин перед зїздом показалося, що москвофільською настрою в масі делегатів нема зовсім, що москвофіли — се тільки незначна групка без впливу і значіння. Се зрозуміли вони — кілька непримиримих ще перед роспочаттям зїзду усунулося, — решта мусіла йти за загальною течією. Весь зїзд мав виключно селянсько-український характер. Зїзд для переведення в життя своїх постанов та керування організаційною працею вибрав „Холмський Виконавчий Комітет" із восьми чоловік в складі: 1) голова А. Василенка, проф. гімназ. з Бердянської колонії, 2) Заст. голови св. Ант. Матіюк з Київської колонії 3) секретар Т. Олесіюк — Харківської колонії, 4) Павлюк адвокат Московської колонії. 5) Дуда учитель Бердянської колонії 6) Любарський учитель — Катеринославської і два члени від укр. холм. організацій серед війська на фронті.

Весь сей склад Комітету війшов яко правний представник холм. укр. населення до Ц. У. Ради де і вів весь час завзяту компанію освідомлюючу про Холмське питання як серед широких громадських так і серед укр. урядових кол. Сами восьмо членами Ц. У. Р. і згрупованими біля них силами велася праця по підготовленню і згуртованню кадрів свідомих укр. робітників на Холмщину. При Берестейських переговорах Комітет холмський брав саму чинну участь даючи матеріали що до урядовців і статистики народностей. Організаційна робота серед біженської-еміграції холм. щан розвивалася все більшим темпом. Можна сказати, що всі біженці-холмщане та підляшане в своїх організаціях пройшли певну національно-політичну школу і з боку свідомости національної є нині цілком скристалізованими. Серед інтелігенції наслідком загальних політичних подій перейшла значна діференціація політична, хоча до організовання окремих партійних організацій не дійшло через росіяність емігрантів. Всі холмщаки працюють в місцевих загально-укр. партійних організаціях. Обєднуючим і керуючим центром всієї організаційної політичної та національної праці являється поширений і реформований комітет вибраний на Загально-Холмському зїзді. До сего комітету не входять і не звязані з ним організації холмщаків-комуністів, які мають свій ц. к. „комуністичної пропаганди на Холмщині та Підляшші", який стоїть на національному укр. ~~рух~~ грунті і популярізує холмсько-підляшську справу серед російського та укр. комуністичного громадянства та урядів. Результат, — Холмщина єсть в програмі територіальній Совітської Росії та Укр. організації москвофільського ~~які~~ характеру (також не входять до ц. ком) ~~які~~ з Євлогієм на чолі, які маючи також до певної міри українську орієнтацію, стараються перевести холмсько-підляшську справу через кола російські. — результати заяви що до Холмщини уряду Денікіна і відома нота Маклакова в Парижі. — Комуністичні холмські організації мають певні впливи серед

біженських організацій в сфері совітській. Єсть навіть окрема укр. совітська військова частина виключно із Холмщаків та Підляшан, подібно до того, як було в армії У.Н.Р. кілька формовань виключно із холмщаків. (Навіть в галицькій армії весною 1919 року, була Холмська сотня під Сокалем, яка вела операції проти поляків.) Євлогіянські впливи даються відчувати лише серед духовенства, яке все ж таки в більшій частині орієнтації української. Однак рішучий вплив має на маси на цілій еміграції – так би мовити „петлюрівський бльок" із всіх політичних угруповань, які не стоять на грунті комуністичному ні москвофільському. Організацій маючих спільну мету з'єдинення Холмщини з Україною, різноманітних по політичній окрасці по ріжних місцях біженського розсіяння єсть безліч... Центральну роботу веде Реформований і поповнений Холмський Виконавчий Комітет, який веде головну політичну роботу і керує роботою та напрямом всіх організацій холмщан-українців. До сего часу як на еміграції так вже і по повороті на місцях на Холмщині та Підляшшю.

VI

З 1915 року Холмщина та Підляшшя попали під Австрійську та Німецьку Окупацію. ~~Від~~ Край представляв з себе майже пустиню більшість населення, майже виключно українці, була вигнана російським військом до Росії. В знищеному краї лишилося тільки укр. католицьке населення, яке від еміграції всіма силами здержували ксьондзи та невелика частина православних.

Поляки зразу же взяли гору у внутрішньому житті краю. Під австрійською окупацією вони цілком забрали владу в свої руки і господарювали так як в себе в польщі. Навіть шкіл україн

Матеріали до польського панування на Підляшші

ДО

ПАНА ГОЛОВИ УКРАІНСЬКОІ ДИПЛЬОМАТИЧНОІ МІСІІ

В РІЧІ ПОСПОЛИТІЙ ПОЛЬСЬКІЙ.

VI

Від "Украінського Видавничого Товариства "Рідне Слово" в м. Бересті-Литовському.

Д О К Л А Д.

На початку 1917 року "Союз Визволення Украіни", який провадив організаційну і культурно-просвітну працю по таборах украінських військово-полонених в Німеччині та Австро-Угорщині, одержав від Німецького Уряду дозвіл вислати найбільш свідомих і досвідчених Украінці полонених для культурно-просвітноі роботи серед населення окупованих в той час німецьким військом украінських земель. Таких украінських полонених виіхало з ріжних німецьких таборів до 300 чоловік і зразу же роспочато було інтенсівну роботу. В першій же рік іх роботи було зорганізовано звиш 200 украінських шкіл, переважно на Волині, а також положено було основу до організаціі в ріжних селах кооперативних і просвітних Товариств. Користаючись з певного роду волі рухів і чинів сі Украінці військово-полонені в короткім часі сталися посередником поміж місцевим населенням і німецькою Владою і часто-густо единою обороною населення від насильств і зловживань окупантів. Украінці-військово-полонені зорганізовані в Украінську Громаду на кошти, зібрані по фенігам по таборах, роспочали також видання в Білій-Підляшській першоі на територіі Північно-Західноі Украіни украінськоі часописи "Рідне Слово", котро несло світло національноі свідомости в хати украінського селянства, відгороженого тоді від решти Украіни німецьким фронтом. На суми, асігновані "Союзом Визволення Украіни", а також із складок і жертв полонених та місцевого населення, як рівно ж з прибутків від видавництв улаштована була в Білій-Підляшській друкарня, яка не тільки обслуговувала потреби місцевого насел

ня,але і виконувала доволі великі замовлення різних видавництв із Києва.Машини для друкарні були закуплені почасти в Німеччині,почасти в Варшаві.Шрифти і папір закуплено було в Варшаві.На початку 1918 року ся праця мусила припинитися з огляду на те,що після Берестейського миру свя військово-полонені Українці були змобілізовані Українським Урядом і в складі "Синьої Дівізіі" приймяли на весні і в літі 1918 року участь в протибольшовицькій компанії.Для ліквідації майна і культурно-просвітних Установ Української Громади в Білій було залишено 5 чоловік військово-полонених,на обовязку яких лежало продовжувати працю до зорганізования із місцевих Українців такої культурно-просвітної організації,яка могла би перейняти придбане Громадою майно і продовжувати роспочату українцями військово-полоненими культурно-просвітну працю.В травні 1918 року таке Товариство під назвою "Українське Видавниче Товариство "Рідне Слово" було засновано в Білій-Підляшській і перейнявши друкарню і все майно"Української Громади в Білій" продовжувало видавання часопису "Рідне Слово" і культурно-просвітну організацію місцевого українського населення.В жовтні місяці 1918 року з огляду на політичні обставини, а також на певного роду затруднення фінансового характеру Видавниче Укр.Т-во "Рідне Слово" перенесло свою друкарню,а також і все майно своє до міста Берестя-Литовського і постановило для того,щоб вийти із скрутного матеріяльного становища спродати друкарню Т-ва для одержання грошей на ліквідацію боргів,затяжнених Товариством і для ведення дальшої просвітно-видавничої діяльности.В січні 1919 року друкарня разом з иншим майном була передана Головою Просвітно-Видавничого Т-ва "Рідне Слово" в руки приватної компанії в складі громадян: Карпа ДМИТРИЮКА,Василя ДМИТРИЮКА,Тимоша ОЛЕСІЮКА,Андрія САВЧУКА і Миколи ТЕРЕНТІЕВА,які прийняли на себе зобовязання сплатити всі довги Т-ва і виплатити на руки Голови Просвітно-Видавничого Т-ва

марок німецьких.9-

9-го лютого 1919 року м.Берестъ було занятє польським військом групою Генерала Лістовського 22-им і 34-им полком піхоти.Комендантом міста було призначено кап.Галінського.З часу зайняття поляками міста Берестя друкарня бувшого Видавничого Т-ва "Рідне Слово" не переставала працювати і виконувала друкарські замовлення як приватні,так і

польські урядові. Однак I-го березня с.р. все майно бувшого Видав. Т-ва "Рідне Слово" було військовою Владою конфісковане, яко військова здобич. На протести, зложені представниками "Рідного Слова" і компанії, яка перейняла майно "Рідного Слова", Тимошем Олесюком і Андрієм Савчуком п. Головноуповноважений Міністорства Торгу і Промисловости на бувші "етапи Буга" п. Крживінським, як рівно ж і Комендантом м. Берестя і пляцу Галінським було заявлено, що конфіската переводиться з наказу штабу Підляшської Групи і Генерала Лістовського. Причиною конфіскати виставлялося те, що майно був. Видав. Т-ва "Рідне Слово" являється німецьким, або українським державним майном і діяльність Просвітно-Видавничого Т-ва "Рідне Слово" являється шкідливим і ворожим супроти Польської Держави. Фактичне представлення справи, яке було зроблено в докладному поданню ~~ххххххххххххххРідххххххххххххі~~ Тимошем Олесюком і Андрієм Савчуком перед п. Крживінським не осягло жадних наслідків і майно Бувш. Прос. Видав. Т-ва "Рідне Слово" без всякої описи і передачи було забрано представником штабу Підляшської Групи ппор. Грінбергом. Не маючи змоги внести своєчасний протест до Центрального Польського Уряду з приводу конфіскати друкарні і майна Бувш. Видав. Т-ва "Рідне Слово" представники як сього Т-ва, так і компанії, якій було передано Т-вом майно були безсильні починити що-небудь проти роспоряджень військової влади. Згідно цім роспоряджениям майно і машини Т-ва "Рідне Слово" були почасти вивезені до Варшави почасти до Пінська, де і зараз обслуговують потреби штабу Армії Генерала Лістовського. Конфіската друкарні і майна Бувш. Прос. Видав. Т-ва "Рідне Слово" цілковито припинила діяльність Просв.-Видав. Т-ва "Рідне Слово" і зруйновала матеріяльне положення осіб, які перейняли на себе зобовязання "Рідного Слова". Проти Т-ва "Рідне Слово" як в цілому, так і до окремих його Членів окрім голословного обвинувачення п. Крживінського і Коменданта міста п. Галінського в ворожому відношенню до Польської ~~хххх~~ Держави, Польською Владою жадних обвинувачень не поставлено і судового доходження справи не зроблено.

Од же ми, яко громадяне У.Н.Р. і члени Бувшого Просвітно-Видавничого Т-ва "Рідне Слово", а також Члени-пайщики приватного Товариства Карпо ДМИТРИЮК, Василь ДМИТРИЮК, Тиміш ОЛЕСЮК, Андрій САВЧУК і Микола ТЕРЕНТІЄВ звертаємось до Української Дипломатичної Місії в Польщі проханням о зроблення перед Польським Урядом заходів в справі

повернення конфіскованого нам Польською Владою майна.-

В а р ш а в а, дня марта
I 9 2 0 р.

ських, які по австр. законам, можно було відтиняти — вони не дозволили. В німецькій окупації, якій підлягали повіти Підляшшя поляки також всіма способами старалися скріпити „Польщу" — однак сею дякуючи особій політиці Германії не вдалося консеквентно перевести. Уже в кінці 1916 року дякуючи заходам С. Визволення України висилаються з числа полонених укр. із німецьких таборів для культурної просвітної роботи кадри свідомих українців. Роботу їх до певної міри освітлить ~~[illegible]~~ додане за VI подання тов. „Рідне Слово"

VII

Після Берестейського миру землі окупації які перейшли по договору до України мала обняти українська адміністрація. Головним Комісаром на сі землі було призначено О. Скорописа-Полтуховського, одного із членів Союза визволення України. На нього все українське холмське громадянство покладало великі надії, — думалося що він, яко людина звісна по роботі в С.В.У. і маюча вплив у німецькому уряді зуміє як найскорше і найкраще організувати адміністрацію краю і поворот на місця холмських збігців. Однак, як показалося потім з його діяльности, яко адміністратора, надій він не тільки не сповнив, але навпаки приніс величезну шкоду українській справі, здискредитувавши українську владу в очах населення. Не покликавши до роботи ширших кол місцевого холмського укр. громадянства, він захотів „українізувати" холмщину тіміж методами, якими колись „русифікували" її. Не орієнтуючись цілком в місцевих обставинах він покликав собі на поміч або галичан, які загально відомі своїм невмінням пристосуватись до обставин життя б. Росії, або авантюристів найгіршої марки, які скандa-

лізували в очах населення українську владу Крадіжжу та хабарництвом. Загальне невміння підбирати собі відповідних співробітників, емігрантська безграмотність в справах загальної адміністрації, рабська приниженість перед німцями до першого ліпшого лейтенанта включно — все це звело укр. адміністрацію в краю по наслідкам для національної справи до мінімума.

Mania grandiosa, надзвичайна зарозумілість і „ревность власти" — довело до того, що проти „Скорописа стало в опозиції" все українське громадянство Холмщини. Прихильників серед холмщан він не мав ні одного. Але роля того на Холмщині се окрема тема. Однак навіть при таких наганих умовах укр. життя почало в 1918 році, в звязку з поворотом селянства і інтелігенції до краю постепенно розвиватись. Кадри учительства свідомого національно, вихованого на спеціальних курсах на Україні та в Бересті, — обєднаного в Укр. Уч. Спілку — росночали роботу в школах. Учителів в краю вернулося звиш пятисот чоловік. Священиків також вернулося постепенно до пятидесяти чоловік, при чім москвофілів всіма способами не пускано до краю. Відкрито Просвіти Кооперативи і т. п. Продовжувалося видання тижневика „Рідне Слово". Біженці масою вертаються до краю, край постепенно починає приймати знову український характер.

VIII

В кінці листопада та в грудні 1918 року починається польський наступ на Холмщину та Підляшшя. Запомоги військової з Центральної України одержати неможливо. Організувати на місці національну оборону неможливо, бо її організовання не допускає Скоропис, який опирається на німців, і страшенно боїться всяких рухів широких мас, вбачаючи у всьому большовизм. В кінці перед самим усту

плинням німців, розпочинає Скоропис організовання „Холмсько-Підляшського Коша імени С. В. Петлюри" — на що витрачає колосальні суми, але що звелося кінець кінцем на оперетку дякуючи знову ж таки тому фатальному невмінню підбирати людей. Керування кошем взяли в руки почасти люде нездібні почасти авантурники і поляки без всякого труду тих кількасот людей із інтелігенції та селян, які були в Коші без всякого труду розброїли та інтернували. 8 лютого 1919 р. поляки взяли Берестя, арештували Скорописа — оперетка Скорописівська скінчилася, а почалася стара Холмська трагедія.

Поляки всю українську інтелігенцію, учителів урядовців, селян, священиків... поарештовували і інтернували. Все що могло врятуватися від польського ока, перейшло на нелегальне положення та почало через фронт перебиратися на Україну всі укр. школи, церкви, товариства. позачиняно. Арешти, побої, тюрма, розстріли — явище звичайне з того часу. „Do Buga nie ma żadnych ukraińców". Населення опутано цілою сіттю поліцейсько-жандармською, при чім особливим садизмом в переслідуванню всього українського відріжняються поляки з Галичини. Нарід український вже досить вихований національно на еміграції — стоїчно переносить знущання але полонізації не піддається. Всі певні, що біда ся минеться і Холмщина та Підляшшя знову буду-ть з Україною.

З кінця 1919 р. репресії трошки слабнуть повертаються із тюрем та інтернування учителі та инша інтелігенція. Дякуючи ініціативі окремих осіб з Холму та в Варшаві починаються встановлюватися звязки з польськими лівими групами, які в своїй пресі починають уділяти місце і холмським переслідуванням. Де-яких адміністраторів які занадто вже загальопувалися в українофобстві — з центру починають трошки охолоджувати

Окрім сего росночатий польсько-український альянс — вимагає хоч би на зверх зміни відносин. З сего користає українське населення і починає домагатися в центрального уряду своєї церкви, школи, товариств, преси..... Загальне пригнічення і перестрах потрохи минають і українці Холмщини не сподіваючись вже на допомогу з Центр. України своїми власними силами починають ~~зах~~ вести свою національну справу. Для осягнення більшої відпорної сили шукається звязків з Західною Волинню. Завязуються тісніші звязки з польськими лівими групами. Нарешті виробляється спільний політичний програм для земель під польською владою і запропонується для переведення на спільній конференції 9 червня польським лівим групам.

Зараз громадянство Холмщини та підляшшя вкупі із Західною Волинню та Західним Поліссям, з населенням звиш 2х з половиною міліонів українців, готується до виборів до Польського Сейму, де втиме легальна боротьба за право життя українському народові — навіть в межах Польщі.

Вможливість довшого посідання сих північно-Західних укр. земель Польщею ніхто не вірить. Але реально дивлячись на справи — робиться те що вимагає потреба хвилі.

Відновлення тісніших звязків з Галичиною одна із найважніших біжучих задач.

22/VI 1920 р.

[illegible]

Dziś O. Kobrzeckiego

28

K o p.j a .

Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświaty Publicznej

Obywateli Lubelskie gub.pow. Biłgorajskiego,wsi Kulny i Łazowa

W Republice Polskiej wszelkie narodowości uriwniane w prawach i otbywają równie,bezwyjątkowo obowiązki państwowe.Każda narodowość w państwie powinna mieć i swoje narodowe szkołe i gdzie niektórzy narodowości jak naprzykład żydzi i drudzy z tego korzystają.

Nasza miejscowość w Kulnie i Łazowie,składa się wyjątkowo z narodowości rusińskiej/w Kulnie:rusinów 1314,polaków 57,w Łazowie rusinów 748,polaków 35/ i jak rusini tak i polacy używają mowe rusinske.

Zakon pedagogiczny mówi,że wykład w szkołach początkowych powinien być w języku macierzyńskiem.

Dbając o to,aby nasze dzieci nie ostali się nieoświeconemi,że nie rozumią wykładu w języku polskiem,którego nie używają w domu i nie rozumią,to dlatego prosimy o otkrycie początkowych szkół w naszych wioskach z wykładem nauki szkolnej w języku rusińskim.Do tego w tutejszych szkołach nasze prawosławne dzieci słuchając wykłady religijne wyznania rzymsko-katol./co się robi teras/tracą swoie wiare,co jest najbolesniejsze dla naszego prawosławnego seca,a razem nie zgadza się z zakonem o ruwnoprawiu narodowości w Republice Polskiej.

Dieci szkolnego wieku w Kulnie rusinów 259,polaków 12,w Łazowie rusinów 145,polaków 5,i jeżeli dla takiej małej ilości dziec polaków istnieją w Kulnie i Łazowie szkoły polskie,tembardziej nie powinna ostawać się bez swojej narodowej szkoły i wykładu religijnego wyznania Prawosławnego o tyle większa ilość naszych dzieci.Religijne nauke wyznania Prawosławnego powinien wykładać dla naszych dzieci w szkole nauczyciel wyznania tylko prawosławnego,dlatego prosiemy dać nam prawo wyboru nauczycielów do naszych szkół z osób,mających kwalifikacje nauczycielskie,kturych znajdziemy w naszej miejscowości.

Dla starania w wymienionej sprawie upoważniamy p.Józefa Gacha.

W zaświadczenie dołączamy dio tego spisy dzieci szkolnego wieku z obóch wiosków Kulny i Łazowa.

Tu następują podpisy w ilości 89.

Свою Отчизну
Забрати в № 257

Для загального орієнтовання

Вимі мох 1) з чужетних докладу

До Пана Голови Української Дипльоматичної Місії в Польщі

Український національно-політичний рух на Холмщині, який був майже зовсім придушений страшними репресіями збоку польської влади, зараз, в звязку з встановленням мирних взаємовідносин між Польщею та Україною, починає оживати. Дякуючі ініціативі окремих осіб в ріжних місцях Холмщини та Підляшшя виникають наразі нелегальні або напів-легальні гуртки та організації переважно релігійно-національного та культурно-просвітного характеру. Звичайно, після пережитого Холмщиною економичного та національно-політичного розгрому організації сі та особи, які їми керують, знаходяться зараз лише в стадії шукання шляхів, по яким з успіхом можна булоби обороняти український характер краю. В тому шуканню де-які групи часто можуть робити тактичні помилки прикладом яких може служити відома деклярація до польського уряду групи холмщаків, що стоять на грунті польської державности. Але як би ні відноситись.

до таких фактів, всеж таки не можна не зазначити того, що в основі всіх заходів, що до розпочаття національно-політичної роботи на Холмщині, лежить щире національне почуття та непереможна воля до активного виявлення себе, яко елементу українського. З цього пункту зору всяка ініціатива в запанифестованню українського характеру Холмщини являється для загальної національно-державної української справи явищем позитивним, заслуговуючим на найбільшу підтримку духовну та матеріальну з боку українських ощадничих чинників. Для широкої української акції на Холмщині очевидно незабаром мусять повстати органи, які ~~мають~~ ми бачимо у сусідніх народів для аналогічних цілей. До того ж часу Українська Дипломатична Місія в Польщі, яко єдиний представник інтересів України мусить взяти на себе оборону наших західних границь через підтримку на них українського елементу. Звичайно, по мотивам тактичного характеру безпосередній звязок Місії з організаціями та особами з Холмщини не есть бажаний. і міг би потягнути для обох сторін тяжкі наслідки, - але посередньо, цілком конспіративно Місія може і повинна поки що на Холмщині вести оборонну організаційну роботу.

Дискретно.

Для використання лише в закордонній пресі.

ДО ГОЛОВИ ВИСОКОЇ ДИРЕКТОРІЇ У.Н.Р.
ПАНА ГОЛОВНОГО ОТАМАНА ВІЙСЬК УКРАЇНСЬКИХ
СИМОНА ВАСИЛЬОВИЧА ПЕТЛЮРИ

Представників політичних, культурно-просвітних і суспільних організацій Холмщини та Підляшшя

М Е М О Р І Я Л.

Від листопаду 1918 року, коли польські війська оружною силою зайняли Холмщину та Підляшшя, здавлено тут всякий прояв національного і громадянського українського життя. Діячів наших і свідомійших людей позаарештовано і інтерновано в польських таборах. Школи українські позакривано, зараз на цілій области наших земель є лиш дві українські школи, ці дві школи полишено наразі лише завдяки рішучому становищу громад, в яких польські власти боялись масових заворушень.

Церкви наші в переважній кількости позамикані і пересвячені на польські костели, священників здебільша виселено на правий берег Буга, а населення українське перетягаються на латинський католіцизм. Силуеться українське православне населення до святкування польських свят. Жандармерія польська і міліція штиками та нагаями зганяє людей з поля, а за нарушення польських святочних днів було богато випадків арештування. Польські учителі силують водять дітей наших до костела, щоби вже з малку вирвати з дитячого серця любов всього, що українське.

Ніякого культурного, ні суспільно-організаційного руху не допускаеться.

До служби державної і самоврядування Українців з пр- вила не приймається.Виїмок становить лише поліція,куди бе- руть бувших царських поліцейських,та на скільки сей елемс прихильний українсьтву,- загально відомо.

На економічному полі повне упосліджения українського населення.У відбудові знищених війною господарств підпома- гають польські власти виключно Полякам,українські села до сьогодня се образ военної руїни.Народ живе в земляниках,або в колишніх окопах,без хліба,одягу і найконечнійшого госпо- дарського інвентаря,а пошесні недуги сотками і тисячами ви- нищують населення.Санітарної допомоги немає найменшої,опік ніякої,навіть такої,яку дає звичайний господар своїй хво- рій скотині.

Спроваджуеться польських кольоністів,яким дають земл поміщичі,та православно-церковні,а колиб Українець захотів купити хоч пів морга,сього йому ні в якому разі польські власти не дозволять.

Нас хочуть змести з лиця землі.По старому шляхоцькому принципу: здавляеться силою всякі проби організації і прояви національної,української свідомости.Живцем закопують нас в могилу.Нашого крику роз- пуки не чуе світ.Про наше горе і страждання ніхто не знає, бо сильний військовий кордон китайським муром відгородив нас від всього культурного світа.Всякий протест,хочби най- лояльнійшій вважаеться державною зрадою проти Польщі,а в слід за тим йде тюрма,катування і переслідування.

Ми знищені економічно,безсильні матеріяльно,придавле- ні національно,ні відкіля не маємо помочі.Ніхто за нами не вступаеться.Ми гинемо,а не хочемо загибати.Ми жити хочемо і працювати на користь свойого народу,на славу цілої Вели- кої Української Сімі.

Нам потрібне забезпечення всіх прав до повного,народ нього розвитку.Заневни нам Отамане пошанування української мови,свобідне істнування українських шкіл,свободу украін- ських товариств і організацій,свободу віри і віроісповіда

організації,та дай нам можливість економічної відбудови,бо нам помочі ждати більш ні від кого.За браком матеріяльних засобів інтеліґенція українська Холмщини та Підляшшя зійшла на справжніх санкюльотів.Без заняття,хліба і грошей,знесилена голодом і виснажена лютим переслідуванням масово втікає з наших земель,а народ без інтеліґенції загибає.Заступи нас Батьку і допомоги.

Стоячи на ґрунті нероздільности і одноцільности всіх українських земель населення Холмщини та Підляшшя числиться з перепонами і трудностями політичної і технічної натури,які зараз не дозволюють введення цеї ідеї в життя.

Колиб не повелось перемочи всіх перепон і українські землі Холмщини та Підляшшя мусілиби остати під чужим панованням,прохаємо Тебе Батьку Отамане перевести у відповідних договорах і політичних актах певні,достаточні гарантії,які вповні забезпечувалиби національний,культурно-просвітний і суспільно-економічний розвиток українського населення наших земель.

Конкретно домагаємося:

якнайдальше ідучої територіяльної економії і адміністраційної злуки з тими українськими землями,які силою політичної ситуації мусіти муть остатися на разі в межах Польської Держави.Не наше основне домагання,від якого українське населення Холмщини та Підляшшя відступити не може.Домагання адміністраційної злуки західно-українських земель опираємо не лише на основах етнографічних і економічних,але також на історично-правних,бо наші землі раніш входили в склад Галицько-Володимирської Держави,а потім в склад "Руського Воєводства",яке становило одноцільну,адміністраційну одиницю, в межах Річи Посполитої Польської до її розборів.-

1909 рік

1) Гміни з сильнішою закраскою з абсолютною більшістю української православної людности.

2) Гміни з слабшою закраскою з релятивною більшостю українського православного, і з переважаючою більшостю українського католицького населення.

3) Гміни не закрашені з переважаючою кількостю католицького і польського населення

Берестя

по даним Варшавського Статистичного Комітету.

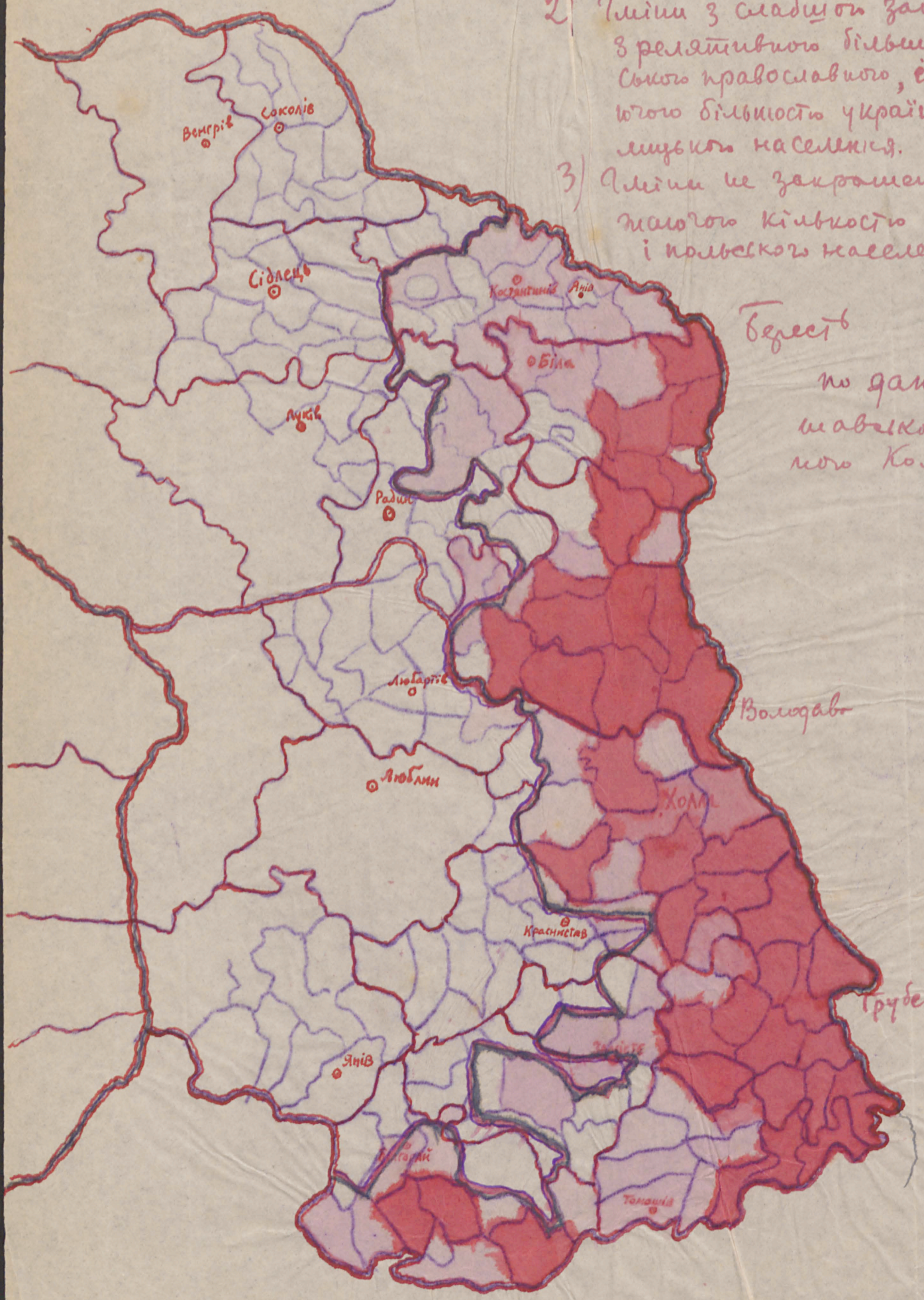

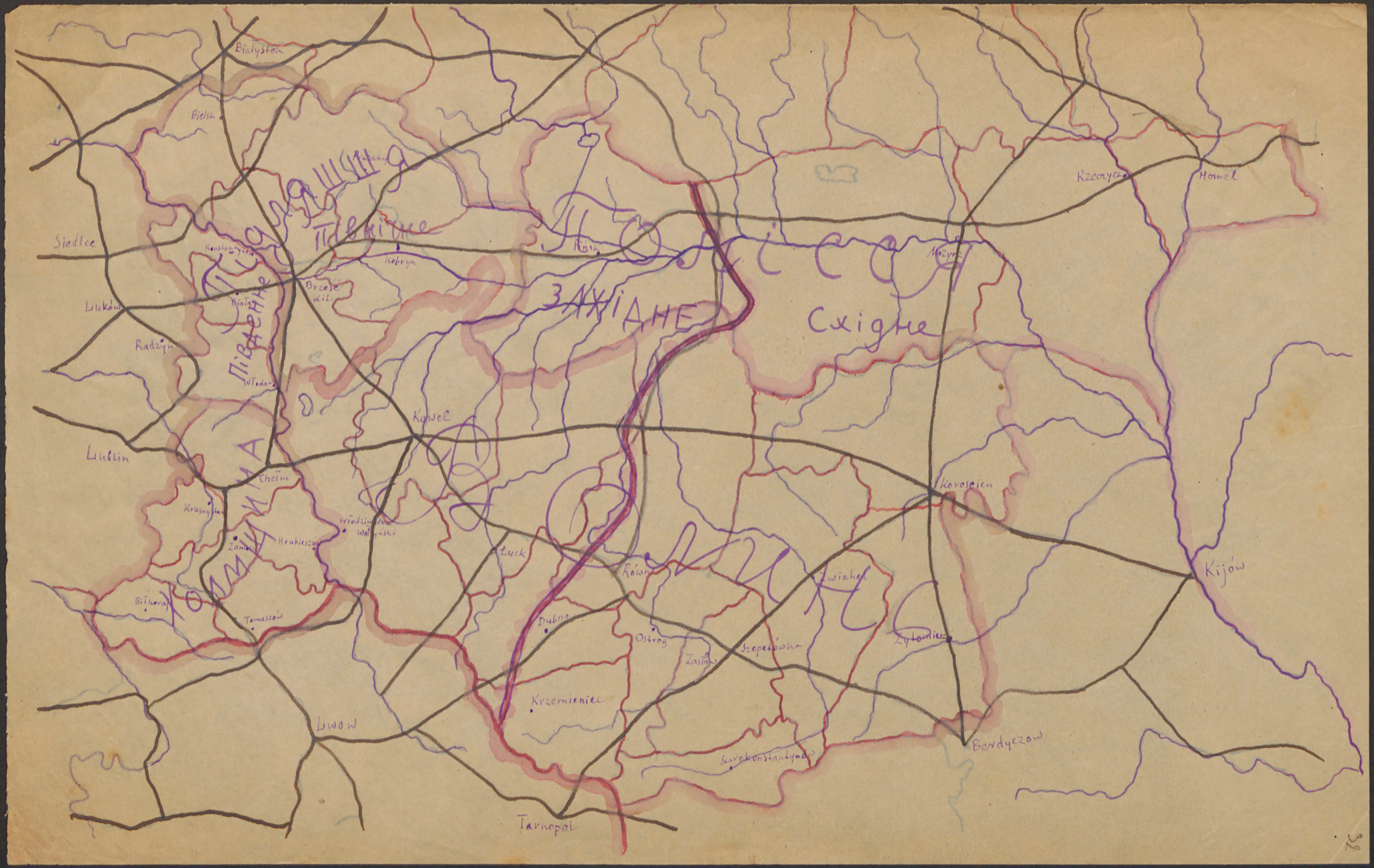
Białystok
Bielsk
Siedlce
Luków
Radzyn
Lublin
Chełm
Krasnystaw
Zamość
Hrubieszów
Biłgoraj
Tomaszów
Włodzimierz Wołyński
Kowel
Łuck
Równe
Dubno
Ostróg
Zasław
Szepetówka
Krzemieniec
Lwów
Tarnopol
Starokonstantynów
Zwiahel
Żytomierz
Berdyczów
Korosejen
Kijów
Mozyrz
Rzeczyca
Homel
Pińsk
Kobryn
Brześć Lit.
Biała
Włodawa
Konstantynów
Пiвaснe
Пiвнiчне
Пoлiсся
ЗАХIДНЕ
Сxiднe
Ковельщина
Волинь

Для інформації загальної

STATUT

Chełmskiego Ukraińskiego Dobroczynnego Stowarzyszenia
"RIDNA CHATA".

Cel Stowarzyszenia.

§ 1.Stowarzyszenie RIDNA CHATA ma na celu udzielenie pomocy materjalnej i prawnej ukraińskiej/ruskiej/ludności na terenie Chełmszczyzny.

§ 2.Stowarzyszenie jest organizacją krajową z siedzibą w Chełmie i w razie potrzeby otwiera filje na Chełmszczyźnie tak po miastach jak i we wsiach.

§ 3.Stosownie do wskazanego w § L celu Stowarzyszenie:

a/ udziela wsparcia i zasiłku biednym i zbiedniałym wskutek wojny,pożaru,nieurorodzaju i innych nieszczęsnych wypadków,również powracającym do kraju uchodźcom,

b/ udziela prawną poradę,tyczącą się utrzymania,wynagrodzenia za poniesione straty podczas wojny,

c/ pośredniczy w dostawie materjałów dla odbudowania zniszczonych gospodarskich zabudowań i w dostarczaniu rolniczych narzędzi i żywego inwentarza,

d/ pośredniczy w poszukiwaniu pracy

e/ udziela wskazówki i pomoc przy otwieraniu kółek rolniczych,fabrych budowalanych materjału,

f/ urządza ochronki dla dzieci i przytułki dla starców i opiekuje się niemi

g/ daje pomoc lekarską i troszczy się o przyjmowanie chorych do szpitali państwowych

h/ otwiera tanie kuchnie i przytułki noclegowe,społeczne mieszkania dla uczniów ~~i~~

i/ zaprowadza bezpłatne czytelnie i biblioteki przeważnie z książek rolniczych i rzemieślniczych

k/ urządza odczyty,konferencje i teatralne przedstawienia.

Prawa i obowiązki Stowarzyszenia.

§ 4.Stowarzyszeniu przysługuje prawo:

a/ nabycia na własność na zasadach ogólnych przez prawo dozwolonych ruchomości i nieruchomości i sprzedaży takowych

b/ otwierania składów i sklepów do sprzedaży i magazynowania rolni-

czych i budowlanych materjałów
c/ zawierania z osobami trzeciemi i innemi instytucjami umów i zobowiązań dotyczących najmu lokali,dostarczania towarów i nasienia,rolniczych narzędzi etct.
d/ wstąpienia do związku z drugiemi stowarzyszeniami rolniczemi i do związku centralnego
§ 5.Członkowie stowarzyszenia korzystają bezpłatnie z otwartej czytelni i biblioteki i w miarę możności z prawnej porady.

Skład Stowarzyszenia.

§ 6.Stowarzyszenie składa się z nieograniczonej liczby członków obojga płci,zamieszkałych na Chełmszczyźnie,narodowości ukraińskiej/ruskiej/.
§ 7.Członkowie Stowarzyszenia dzielą się: na rzeczywistych,wspomagających i honorowych.
§ 8.Członkami rzeczywistymi są ci,którzy wnoszą rocznie najmniej 10 rubli lub jednorazowo najmniej 1000 robli a również ci,którzy swoją bezinteresowną pracą przyczynili się na korzyść Stowarzyszenia i ku pomocy ukraińskiej ludności.
§ 9.Do członków spomagających zaliczają się ci,którzy wnoszą rocznie najmniej 3 ruble.
§ 10.Za honorowych członków Stowarzyszenia uważa się te osoby,które wnosz jednorazowo conajmniej 500 rubli,albo nadzwyczajną swoją pracą okazali pomoc Stowarzyszeniu i mianowani zostali takowymi przez ogólne zebranie.
§ 11.Członek Stowarzyszenia,który szkodzi interesom jego,może być wykluczony na mocy uchwały ogólnego zebrania.

Srodki Stowarzyszenia.

§ 12.Srodki Stowarzyszenia stanowią:
a/ udziały członków
b/ dochody od kapitałów i majątków,należących do Stowarzyszenia
c/ ofiary członków Stowarzyszenia i innych członków
d/ pomoc Państwowych Instytucji
e/ darowiny i testamenta na korzyść Stowarzyszenia
f/ dochody z urządzonych przez Stowarzyszenie odczytów,koncertów i przedstawień etct.
g/ z pożyczek zaciąganych przez Stowarzyszenie w ilości określonej ogólnem zebraniem
§ 13/ Srodki Stowarzyszenia dzielą się na kapitały nieruchome,czyli żela-

znęch i obrotowe:

a/ kapitał obrotowy tworzy się z ofiar,wniesionych pod tym warunkiem przez ofiarodawców

b/ kapitał obrotowy tworzy się z wszelkich innych składek i wpływów,jakoteż z procentów od kapitałów nieruchomych i dochodów od majątków,

Zarząd sprawami Stowarzyszenia.

§ 14/ Wszelkiemi sprawami Stowarzyszenia zarzązają:

a/ Zebranie ogólne

b/ Zarząd.

Zebranie ogólne.

§ 15. Zebranie ogólne może być zwyczajne i nadzwyczajne.O miejscu terminie i porządku dziennym każdego ogólnego zebrania Zarząd zawiadamia przedtem członków Stowarzyszenia.

§ 16.Zebranie zwyczajne zwołuje się raz do roku najmniej w miesiącu kwietniu celem rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdania bilansu za rok ubiegły i zatwierdzenia budżetu i planu działalności na rok następny,jak również dla wyboru członków zarządu i komisji rewizyjnej.

§ 17/ Zebrania nadzwyczajne zwołują się w miarę potrzeby,w celu rozstrzygnięcia spraw do których Zarząd Stowarzyszenia nie jest upoważniony,lub na żądanie komisji rewizyjnej,lub 1/5 wszystkich członków Stowarzyszenia.

§ 18.Ogólne zebrania zagaja prezes Stowarzyszenia lub jego zastępca.Prezes ogólnego Zebrania jest każdorazowo wybierany z pomiądzy członków Stowarzyszenia,którzy nie są członkami Zarządu.

§ 19.Ogólne zebranie uważa się za prawomocne jeśli w nim przyjmuje udział więcej niż połowa członków Stowarzyszenia.Do rozstrzygnięcia spraw dotyczących kupna i sprzedaży nieruchomego majątku,zmiany statutu,wykluczenia kogoś z Stowarzyszenia i likwidacja Stowarzyszenia wymaga się obecność 2/3 części członków Stowarzyszenia.Jeśliby na ogólne zebranie nie przybyła oznaczona powyżej ilość członków ogólne zebranie wyznaczy się na dzień oznaczony przez członków obecnych na pierwszem zebraniu,ale nie wcześniej,jak po upływie 2 tygodni od ódnia pierwszego zebrania i wtedy uchwały ogólnego zebrania mają moc bezwzględn na ilość obecnych członków.Na powtórnem zebraniu mogą być rozważane i rozstrzygnięte tylko te kwestje,które były wyznaczone do decyzji na pierwszem ogólnem zebraniu.

§ 20.Sprawą na ogólnem zebraniu rozstrzygają się przez zwykłą większość głosów,co się zaś tyczy kupna sprzedaży nieruchomego majątku,zmiany statutu,wykluczenia członków i likwidacji Stowarzyszenia to wymaga się zgody 2/3 obecnych członków Stowarzyszenia.

§ 21.Wszystkie wybory na ogólnem zebtaniu uskutecznia się przez tajne lub jawne głosowanie stosownie do większości obecnych członków.

§ 22.Do kompetencji ogólnego zebrania przynależy:

a/ wybory przewodniczącego na ogólnem zebraniu i sekretarza,mianowanie członków honorowych,wybory członków zarządu,komisji rewizyjnej a także zastępcy

b/ rozpatrywanie i zatwierdzanie rocznego bilansu i budżetu

c/ wyznaczenie normy pomocy dla potrzebujących

d/ zmiana statutu,kupno i sprzedaż majątku nieruchomego

f/ otwarcie składu,sklepu,garkuchni,domów noclegowych,ochronek dla sierót i przytułków dla starców,biura pośrednictwa dla kupna i sprzedaży budowlanyc materjałów,nasienia, i biura pośrednictwa dla poszukujących służby etct.

g/ zatwierdzenie instrukcji dla zarządu i komisji rewizyjnej

h/ wykluczenie nieodpowiednich członków Stiwarzyszenia i

i/ rozstrzygnięcie skarg na członków zarządu i spraw wniesionych do rozpatrzenia przez ⅁ 1/5 członków Stowarzyszenia

k/ likwidacja Stowarzyszenia.

Zarząd St-nia,jego prawa i obowiązki.

§ 23/ Zarząd Stnia składa się z 6 członków,tyleż ich zastępców,wybranych na ogólnem zebraniu z grona rzeczywistych członków.W razie choroby nieobecności lub ustąpienia z posady wybranych członków,obowiązki ich wypełniają do terminu wyborów.

§ 24.Członków Zarządu wybiera się na trzy lata i co rok zmienia się dwöch członków przez pierwsze dwa lata przez losowanie,a potem według starszeństwa wybranych.Ustępujący członek może być wybrany ponownie.

§ 25.Wybrani członkowie wybierają z pomiędzy siebie prezesaęwiceprezesa,kasjera i sekretarza.

Uwaga:Prezes Zarządu może być wybrany i przez ogólne zebranie.

§ 26.Członkowie Zarządu spełniają swe obowiązki za wynagrodzeniem,wyznaczonem przez ogólne zebranie.

§ 27.Zarząd Stowarzyszenia zbiera się na wezwanie prezesa w miarę potrzeby, jednak nie mniej jak jeden raz w tygodniu.

§ 28.Na posiedzenie zarządu wymaga się obecność przynajmniej połowa członków i w tej liczbie prezesa lub wiceprezesa.

§ 29.Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów,a w razie podziału na równe części,głos prezesa rozstrzyga.

§ 30.Do Zarządu Stowarzyszenia należy:

a/ przyjmowanie,wydawanie,i przechowanie sum i kapitałów Stowarzyszenia,według regulaminu ustanowionego przez ogólne zebranie

b/ prowadzenie rachunków i ksiąg Stowarzyszenia,układanie rocznych sprawozdań i planów działlności

c/ mianowanie i zwalnianie urzędników potrzebnych do pracy Stowarzyszenia, wyłnaczenie im zajęcia i wynagrodzenia, a również nadzór nad ich robotą.

d/ wykonanie postanowień ogólnego zebrania

e/ zbieranie wiadomości tyczących się osob zwracających się do Stowarzyszenia o pomoc

f/ prowadzenie rejestru członków Stowarzyszenia i dopilnowanie,ażeby udziały członków były w swoim czasie wpłacone

g/ przyjmowanie nowych członków i wykluczenie w razie niewpłacenia udziału

h/ zwoływanie ogólnych zebrań

i/ opracowanie projktów rozmaitych oddziałów Stowarzyszenia i przedstawienie takowych ogólnemu zebraniu do zatwierdzenia

k/ zawieranie prawnych aktów umów i kontraktów w imieniu Stowarzyszenia

i/ prowadzenia korespondencji z władzami państwowymi i osobami prywatnymi.

Uwaga:Korespondencję prowadzi się za podpisem prezesa lub wiceprezesa i sekretarza lub jego zastępcy.

§ 31.Przedstawicielem Stowarzyszenia jest prezes Zarządu,a w razie jego nieobecności lub przeszkody wiceperezses.

§ 32 Stowarzyszenie używa własnej pieczęci i pieczątki z napisem:"

KOMISJA REWIZYJNA

§ 33.Komisja rewizyjna składa się z trzech członków i trzech ich zastępców wybieranych przez ogólne zebranie na jden rok.Do obowiązku komisji rewizyjn należy kontrola nad prowadzeniem finansowych operacji i zgodność takowych z dowodami i zakomunkowanie swych sprawozdań ogólnemu zebraniu.

Zmiana statutu.

§ 34.Gdyby zaszła potrzeba zmiany niektórych §§ statutu,lub całkowitej zmiany,kwestje te rozstrzyga ogólne zebranie.Na podstawie tej uchwały Zarząd po-

wiadamia o tem odpowiednie miejscowe władze.

Likwidacja Stowarzyszenia.

§ 35.Kwestję likwidacji Stowarzyszenia rozstrzyga ogólne zebranie i gdyby przy likwidacji pozostały jakieś kapitały i majątki,to takowe przechodzą na własność innych podobnych instytucji ukraińskiej narodowości,wyznaczonych na ogólnem ostatniem zebraniu,a w razie gdyby takowych nie było,pozostałe kapitały i majątki przechodzą do Ministerjum Oświecenia dla urządzenia stypendjum dla uczniów ukraińskiej/ruskiej/narodowości.

Założyciele:

Jakób R a w l i k wr.

Tomasz K u l g o w i c z wr.

Ant.W a s y n c z u k wr.

ТАБЛИЦЯ СКЛАДУ НАСЕЛЕННЯ ХОЛМСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ

ПО ДАННИМ ШКІЛЬНОГО ПЕРЕПИСУ НА ПЕРШЕ СІЧНЯ ТИСЯЧА ДЕВЯТСОТ ЧОТИРНАДЦЯТОГО РОКУ.

НАЗВА ПОВІТУ	Площа кв.вр.	Густота населення на кв. вр.	Українців.	%	Поляків.	%	Жидів.	%	Німців та иншихъ.	%	Всього	Увага.
ТОМАШІВСЬКИЙ	1001,2	108,9.	51036.	44,3.	46453.	40,0.	16816.	14,4.	1590.	1,3.	115,894.	
ГРУБЕШІВСЬКИЙ	1363,0.	107,8.	79404.	58,0.	35907.	26,2.	18784.	13,6.	2781.	0,2.	136,876.	
БІЛГОРАЙСЬКИЙ	1196,2.	83,6.	34424.	34,4.	47230.	47,2.	18087.	18,0.	430.	0,4.	100,121.	
ЗАМІСТСЬКИЙ	630,0.	157,5.	27751.	28,2.	49072.	50,0.	19905.	20,2.	1621.	1,6.	98,849.	
ХОЛМСЬКИЙ	2361,4.	75,0.	87474.	49,4.	51049.	28,8.	21317.	12,0.	17291.	9,8.	177,131.	
ВОЛОДАВСЬКИЙ	2002,2.	61,3.	75000.	62,1.	20378.	16,9.	17974.	14,9.	7386.	6,1.	120738.	
БІЛЬСЬКИЙ	1443,9.	79,2.	65200.	57,5.	24713.	21,8.	21577.	19,0.	1823.	1,7.	113,313.	
КОСТЯНТИНІВСЬКИЙ	885,0.	78,7.	46550.	67,0.	9334.	13,3.	12810.	18,3.	978.	1,4.	69,672.	
	10884.9	86,5.	466839.	50.1.	284136.	30,5.	147219.	15,8.	33900.	3,6.	932,094.	

Do

Wielmożnego Wojewody Lubelskiego

w L u b l i n i e .

Przedstawiciele Ukraińskiej Ludności

CHEŁMSZCZYZNY

D E K L A R A C J A :

My niżej podpisani przedstawiciele w imieniu ukraińskiej ludności niniejszym deklarujemy Wnemu Wojewodzie,jako przedstawicielowi Rządu wolnej niepodległej Polski,co następuje:

Dla zaspokojenia potrzeb naszego życia,prosimy Szanownego Wojewodę, poruszyć/zadowolnić/nasze żądanie,złożone w memorjale,Przez naszą delegację w dniu 30 września b.r.na ręce Prezydenta Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej.

Deklarujemy,że do tego czasu,nasze żądania,zostały bezskuteczne.

Mianowicie życie wymaga niezwłocznego zatwierdzenia statutu Dobroczynnego Stowarzyszenia "RIDNA CHATA".

Statut Sowarzyszenia został złożony do zatwierdzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przez Chełmskiego Starostę w Październiku.

Został rozpatrzony przez Wydział Prawny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ~~xxxxxxxxxxxxxx~~ i 27 listopada został przesłany na aprobatę Ministerstwa Parcy i Opieki Społecznej.

Naszym przedstawicielom mówiono,że statut będzie zatwierdzony,z drobiazgowymi zmianami niezasadniczymi.

Na podstawie punktu 17 dekretu o stowarzyszeniach/patrz Dziennik MSW. Nr 4/organizacyjny Komitet otworzył swoją działalność.

Pierwszym obowiązkiem Stowarzyszenie zalicza otwarcie ochronki dla sierót,opieki nad wdowami i starcami,udzielanie prawnej porady,czytelni biblioteki i sklepu dobroczynnego,otwarcie Filji,gdzie tego wymagają potrzeby życia.

Dla uporządkowania sprawy cerkiewnej,prosimy o niezwłoczne pozwolenie zjazdu przedstawicieli ukraińskiej ludności prawosławnej.

Zjazd będzie miał za zadanie,uporządkowanie wewnętrznego życia religijnego naszej ludności,mianowicie:podział parafji,zaprowadzenie dekanatów/błagoczyni/sprawa episkopatu,nadzór cerkiewny,bractwa.

Zjazd będzie zwołany w Chełmie z przedstawicieli parafji,po 2-ch przedstawicieli z parafji.

Następnie prosimy niezwłocznie zatwierdzić statut pedagogicznego nauczycielskiego Towarzystwa.

Zezwolić na otwarcie ukraińskich szkół ludowych,tam gdzie tego wymagają potrzeby ukraińskiego ludu,z obowiązkową wykładową mową ukraińską i z obowiązkowym wykładaniem polskiego języka i historji Polski.

Niezwłocznie powołać nauczycieli narodowości ukraińskiej na kursy polskiego języka,aby dać możliwość wychowanie dzieci w mowie ojczystej ukraińsk.

Zabezpieczyć emerytów nauczycieli pensją z państwowych kwot,jako tutejszych rodaków,którzy pracowali na korzyść ludu.

Prosimy o wydanie rozporządzenia odpowiednich władz,aby wszelkie zawiadomienia,rozporządzenia ogłaszane były w dwóch mowach,polskiej i ukraińskiej prosimy o wydanie okólnika o możliwości posługiwania się w urzędowych stosunkach ukraińską mową na r-wni z polską.

Prosimy w celach kultirno-nacjonalnych nie robić przeszkód jak do tego czasu było,w powzoleniu na otwarcie bibliotek,czytelń,kursów,teatrów,chórów, księgarni po miastach i wsiach.

O wszystkich otwarciach wyżej wymienionych instytucji i zakładów,poprzednio będzie zawiadomiona miejscowa władza.

Prosimy zwrócić uwagę,że miejscowe władze często mają wrogie usposobienie do ukraińskich gazet i książek - prosimy o usunięcie tego.

Prosimy zabezpieczyć nasze potrzeby drukowanem słowem,niezwłocznie prosimy o pozwolenie na wydawanie gazety "Nasze żytia".

Prosimy o jaknajprędsze wyjaśnienie u Rządu w sprawie gimnazjum ukraińskiego,podanie zostało złożone jeszcze w październiku M.W.R.i O.P.

Prosimy zwrócić uwagę,aby nie robiono różnicy w zadowoleniu ekonomiczn. potrzeb ukraińskiej ludności,a mianowicie przy wydawaniu drzewa na odbudowę nasienia,rolniczych narzędzi i gdzie tego wymagają potrzeby,koni i chudoby na obróbki ziemi.

C h e ł m ę dnia 26 lutego 1920 r.

Przedstawicieli:
Prezes organizacyjnego komitetu "Ridna Chata"
Antoni Wasynczuk wr.

przestawiciel krasnostawskiego powiatu:Fedor Pietruszak w.r.

predstawnyk wid Tomasziwskoho powita: Semen Lubarewskyj wr.

predstawnyk wid hrubiszowskoho powita:Mychajło Hałas wr.

predstawnyk wid włodawskoho powita:Iwan Wozniak wrą

predstawnyk wid uczytelstwa:H.Wasynczuk wr.

MEMORJAŁ PRAWOSŁAWNEJ LUDNOŚCI CHEŁMSKIEJ.

/"ROBOTNIK" Nr 329/

Do Pana
Prezydenta Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
Warszawie.

M E M O R J A Ł

w sprawie sytuacji ukraińskiej ludności na Chełmszczyźnie.

Stojąc na gruncie państwowości polskiej, delegacja narodowości ukraińskij na Chełmszczyźnie stwierdza, co następuje:

Rząd polski objął Chełmszczyznę 4 listopada r.z., rewolucyjnie wyrzucając najeźców kraju, wojsko i urzędników austryjackich. W tej akcji rewolucyjnej na Chełmszczyźnie brała udział liczne osoby narodowości ukraińskiej uważając, że sprawa wyzwolenia była sprawą ogólną. Z chwilą rozpoczęcia rządów polskich pewne koła polskie na Chełmszczyźnie zainicjowały politykę wyraźnie antyukraińską, rozpoczęły się aresztowania ukraińskiej, zakazano nauczycielom nauczania dzieci w języku ojczystym, zaprzestano przyjmować podania pisane w języku ukraińskim, odmawiano przesłuchania ludzi w komisarjacie, zwracających się do władz po ukraińsku, ponieważ nieznali oni języka polskiego; cerkwie pozamykano i pozostawiono bez opieki, księży prawosławnych deportowano, powracającą inteligencję do kraju, która mogła się wylegitymować z dziada-pradziada miejscowem pochodzeniem w przeciągu 24 godzin wysyłano za Bug, wszystko to było w okresie nieszczęsnej walki dwóch bratnich ludów; nie traciliśmy nadziei, że w przyszłości stosunki polsko-ukraińskie dojdą do normy.

Za czasów krwawych carskich rządów większość ludności ukraińskiej pod przymusem kraj rodzinny opuściła i udała się na tułaczkę po szerokiej Rosji, liczne mogiły po drodze na Kobryń, Bobrujsk, Rosław, Mohylów będą wiecznem świadectwem ohydnego podstępu rosyjskiego rządu carskiego. Dziś w rozpaczliwym stanie powracają do kraju nasi ziomkowie głodni, wynędzniali, obdarci i przygnębieni. Co dzień przejeżdżające przez Chełm wozy podobne do taborów cygańskich świadczą, że powrót do kraju ludności ukraińskiej jeszcze się nie zakończył. Mamy informację, że takie tabory ciągną z pod Kazania i nawet Syberji. Podróż tego rodzaju trwa więcej niż rok. Po tej ciężkiej drodze powracający starają się znaleźć swoich, za ich pomocą zorjentować się w nowych warunkach i uzyskać pomoc, znajdują zaś - spalone chaty, zapuszczoną gospodarkę, wynędzniałą inteligencję, brak instytucyj dobroczynnych i kulturalnych. Rozgoryczenie ogarnia ich tembardziej, że nad każdym powracającym rozpoczyna się kuratela policyjno-żandarmska. Na tle walki o ziemię, niejednokrotnie zajętą tytułem dzierżawy przez polaków, rozpoczyna się wal-

ka, w której środkami jest nieraz denucjacja i podstęp, czego rezultatem są nowe rewizje i aresztowania.

Od casu objęcia Starostwa w Chełmie przez p. Boguszewskiego rozpoczęły się aresztowania ukraińskiej inteligencji pod pozorem odwetu za bolszewickie prześladowania polaków w Rosji. Więziono przez dwa miesiące, a następnie wypuszczono delikwentów oddając ich pod nadzór policyjny, aresztowano starców 70 letnich, remigrantw reszto ano tych którzy w kraju pozostali, aresztowano rolników, byłych oficerów, sędziów, nauczycieli. Aresztowania rozpoczęły się 10/II czerwca r.b., motyw aresztowań odwet za bolszewików tyczyć się nie mógł nas jako ukraińców gdyż moskal jest dla nas równie wrogiem, jak i dla Polski, ponieważ kulturalnie należymy do zachodu i byliśmy za rządów carskich na Chełmszczyźnie prześladowani jako polacy. Żadnej propagandy bolszewickiej ukraińcy nie prowadzą i jej się energicznie przeciwstawiają. Daliśmy oficerów i żołnierzy do wojska polskiego, spełniamy wszelkie powinności państwowe, wiemy o histirycznej tolerancji w Polsce i w imię tej prosimy aby nas traktowano jako równo uprawnionych obywateli wolnych, mających prawo posiadania swego języka, swojej kultury, religji, byśmy w ten sposób mogli stwierdzić że jesteśmy ukraińcami obywatelami wolnej Republikib Polskiej. Jesteśmy szczerze przekonani że naród polski ani rząd niemają nic przeciwko uznaniu praw narodowych ukraińskiej ludności na Chełmszczyźnie, że nieporozumienia istniejące obecnie są wynikiem polityki, prowadzonej na własną rękę przez jednostki, które reprezentują rząd na Chełmszczyźnie.

Dla załatwienia piekocych spraw ludności ukraińskiej prosimy o niezwłoczne udzielenie nam pozwolenia na zorganizowanie ukraińskiego komitetu z siedzibą w Chełmie, dobroczynnych ukraińskich organizacji, otwarcie ukraińskich szkół ludowych tam, gdzie wymaga tego potzreba, otwarcie ukraińskiego gimnazjum, zezwolenia posługiwania się językiem ukraińskim w urzędach i sądach, zabezpieczenia potrzebnej ilości cerkwi prawosławnych tam gdzie zachodzi tego potrzeba, uwzględnienia przy realizacji reformy rolnej praw włościan ukraińskich do ziemi.

Komitet ukraiński, jak nazwa ekaz określa, składałby się z przedstawicieli ludności ukraińskiej z różnych watstw społecznych, byłby reprezentacją ludu na terenie Chełmszczyzny, informatorem miejscowych władz i centralnego rządu w sprawach ukraińskich, słowem-współpracownikiem rządu w sprawach mowy, szkoły i religji, nie zaś rządem w rządzie. Szczegóły prawne i program pracy będą określone w statucie, który mamy nadzieję złożyć w najbliższych dniach do zatwierdzenia

Panu Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Powstanie ukraińskiego Towarzystwa dobroczynności, działającego na całym terenie, na którym znajduje się ludność ukraińska, jest uwarunkowane tem, że nietylko o poradę, ale nawet o jałmużnę zwraca się człowiek chętnie do swoich. Zresztą sprawy reemigracji wymagają obok państwowej i społecznej pomocy.

W sprawie oświaty jest rzeczą jasną, że szkoła winna być szkołą narodową z językiem wykładowym ukraińskim, i obowiązkowym wykładem języka polskiego i historji polskiej. Przy pomocy języka ukraińskiego Komitetu władze państwowe zdecydują o państwowej sieci szkolnej. W sprawie otwarcia gimnazjum w Chełmie podkreślić musimy, że z górą 400 dzieci oczekuje z zaniepokojeniem, z czem powróci delegacja i jakie stanowisko zajmie rząd w stosunku do podania o udzielenie koncesji na otwarcie prywatnego gimnazjum ukraińskiego. Staraliśmy się uzyskać od Rady Szkolnej okręgowej w Chełmie pozwolenia na otwarcie szkoły ludowej 4 klasowej o programie gimnazjalnym ' odmówiono nam z powodów formalnych i wytworzyła się sytuacja, przy której istnieją żydowskie szkoły ludowe, niema zaś ukraińskich.

Dopuszczenie do sądów i do urzędów języka ukraińskiego jest rzeczą konieczną, gdyż włościanie nie rozumieją języka polskiego, nie rozumieją treści wyjaśnień urzędników i przepisów. Umożliwia to wyzysk tej ludności przez rozmaitych pokątnych doradców. Z tego też względu jest koniecznem, by dla gmin, w których znajduje się ludność ukraińska, wszelkie dekrety i przepisy drukowane były w języku polskim i ukraińskim.

Religijna sprawa potrzebuje uregulowania. Ukraińska ludność na Chełmszczyźnie jest przeważnie prawosławna. Za czasów okupacji austrjackiej władze nie zezwalały na nabożeństwo prawosławne. Potrzeby religijne ludności zaspakajały wojskowi kapelani tak prawosławni, jak i unici, nabożeństwa odprawiano pod gołem niebem. Dziś stosunki nieco się zmieniły, ale nabożeństwa odprawia się tam tylko, gdzie na to zezwala starosta. Nowy podział na parafje prawosławne, dokonany przez Ministerjum Wyznań Religijnych w porozumieniu z miejscowymi starostami, nie uwzględnia potrzeb religijnych ludności. Księży prawosławnych wbrew kanonicznemu prawu mianuje starosta, często wytwarza się nieprzyjemna sytuacja, że na jedno stanowisko mianuje się dwóch kandydatów. Często mianuje się księży, którzy będąc wychowańcami Kulczyckiego, zwolennikami "jedinoj niedzielimoj Rossiji", pracują na szkodę i ludu ukraińskiego i państwa Polskiego. W tej sprawie niezbędnem jest, aby uwzględniano przy nominacji duchowieństwa

wolę ludu.Dla uporządkowania spraw cerkiewnych,należy zorganizować zjazd przedstawicieli ludności prawosławnej i duchowieństwa w najkrótszym czasie, jak również przeprowadzić nominację biskupa,który byłby kanonicznym zwierzchnikiem prawosławnej cerkwi.Również sprawa kanonicznej zależności kościoła prawosławnego w Polsce winna być tak załatwiona,aby w żadnych warunkach nie mogło być mowy o rusyfikacyjnym wpływie cerkwi prawosławnej w Rosji na cerkiew prawosławną w Polsce.

W imieniu ludności ukraińskiej na Chełmszczyźnie

DELEGACJA

Chełm,30 września 1919 r.

OBSZAR i ZALUDNIENIE

PODLASIA i POLESIA zachodniego i wschodniego

ZIEMIA / POWIAT	OBSZAR w km 2	LUDNOŚĆ Suma 1911	Gęstość 1911 na km 2	Śr.rocz. przyrost 1897-1911 na 1000	NA 100 mieszkańców 1909 Polacy rz.kat.	Białor.	Żydzi	Inni wyzn.
PODLASIE -ukraińskie (Północne)								
1. Bielsk	3,563	206	58	16	9	30	46	14
2. Brzesć-Litewski	4,881	262	54	14	2	4	71	22
3. Kobryń	5,257	276	43	17	1	3	83	14
4. Prużany	4,164	173	41	17	-	7	79	13
RAZEM	17,864	869	49	16,5	3	11	70	16
ZACHODNIE POLESIE -ukraińskie								
1. Pińsk	11,867	314	26	26	3	-	79	18
2. Kozyr	16,155	255	16	39	2	-	83	15
RAZEM	28,022	569	21	32,5	2,5	-	81	16,5
WSCHODNIE POLESIE -białoruskie								
1. Rzeczyca	12,618	300	24	28	2	4	87	10
2. Homel	2,830	166	58	37	1	-	86	12
RAZEM	15,448	474	41	27,5	1,5	-	86,5	11

Źródło :"Rocznik Polski" tablice statystyczne -wydali Eugeniusz Romer i Ignacy Rejnfeld. Kraków 1917. tabl. 24. str. 12, 13.

НАЗВА ЗЕМЕЛЬ ТА ПОВІТІВ	ПЛОЩА КВ. КМ.		НАСЕЛЕННЯ							
			1897 р.		1910 р.		1911 р.		1914 р.	
	1897 р.	1914 р.	кількість	густота	кількість	густота	кількість	густота	кількість	густота
	Конет.						Конет R. P. ст. 7. таб. 15.			
А/ ХОЛМЩИНА ВЛАСТИВА б. Люблинська губ.										
1/ Холмський повіт	2,123.0	2,139,3	137,585		187.731	88.	188.000	88.	194.300	90.8
2/ Грубешівський повіт	1,468.0	1,660,7.	101,392		147.089.	100	147.000	100	170.500	102.7
3/ Томашівський повіт	1,380.0	1,301.3	98,783		116,832	85	126.000	91.	122.100	93.8
4/ Замістський повіт	1,787.0	1.399.3	119.783		149.203	84	153.000	86	123.900	88.5
5/ Білгорайський повіт	1,708.0	1,645.3	96.332		119.956	70	126.000	74.	122.100	74.2
6/ Краснрставський повіт	1,512.0	—	100.655		127262	84	134.000	90	—	—
РАЗОМ :	9,978.0	8,145.9	654.530.				874.000		732.900	
В/ ПІВДЕННЕ ПІДЛЯШШЯ б. Сідлецька губ.										
7/ Володавський повіт	2,163.0	1,861.9	98.035		122.489	57	125.000	58	120.800	64.9.
8/ Більський повіт	1492.0.	2,022.2	76.687		96.757	65	97.000	65.	142.100	71.5
9/ Костянтинівський повіт	1,437.0	1.470.3	61.333		79.608	55	85.000	59.	92.000	62.6
10/ Радинський повіт	1,604.0	—			104.650		109.000	68	—	—
РАЗОМ	6,696.0	5,354.4					416.000		354.900	
С/ ПІВНІЧНЕ ПІДЛЯШШЯ б. Гродненська г.										
11/ Берестейський повіт	4,881.0	4,880.9	218.432		237.330.	49	262.000	54.	270.300	55,4
12/ Кобринський повіт	5,257.0	5,258,4.	184.453		198,961	38	228.000	43	235.000	44.7
13/ Більський повіт	3,562.0	3,562,0	164.441		181.510	51	206.000	58	210.300	59.0
14/ Пружанський повіт	4,164.0	4,164.0	139.074		153,118	37	173.000	41.	176.000.	42,5
РАЗОМ	17,864.0	17,865.3					869.000		891,600	
Д/ ЗАХІДНЕ ПОЛІССЯ б. Минська губ.										
15/ Пинський повіт (цілий український)	11,867.0	11,866.5	230.678		264.192	22	314.000	26.	333.600	28.1
16/ Мозирський повіт (українське поселення на полудень від Прип'яті)	16,155.0	16,155.0	181.094.		199.516	12	255.000	16	257.000	16.0
РАЗОМ.	28,022.0	28,021.5					569.000		590.600	
ВСЬОГО	62,560.0	59.387.1					2,728,000	43.6.	2570,100	

O B S Z A R I Z A L U D N I E N I E

C H E Ł M S Z C Z Y Z N Y

GUBERNIE / POWIATY	OBSZAR km.2.	SUMA 1911 tysiące	Gęstość 1911 na km.2.	Sr.rocz. przyrost 1897-1911	NA 100 MIESZKANCOW 1913. Polska	Ruska	Niemiecka	Zydowska
					NARODOWOSC			
Gubernja SIEDLECKA				Południowe Podlasie				
1 Biała	1,492	97	65	19	18	58	-	27
2 Kostantynów	1,437	85	59	28	32	52	1	14
3 Włodawa	2,163	125	58	27	22	53	5	21
RAZEM	5,092	307	61	25	24	54	2	20
Gubernja Lubelska, ziemia Chełmska								
4 Biłhoraj	1,708	126	74	22	64	26	-	10
5 Chełm	2,123	188	88	26	35	37	15	13
6 Hrubieszów	1,468	147	100	32	26	56	1	17
7 Tomaszów	1,380	126	91	20	40	48	1	12
	6,679	587	88	25	41,2-41,7		4	13

Zródło: "Rocznik Polski tablice statystyczne wydali Eugeniusz Romer i Ignacy Wejnfeld ." Kraków 1917. tabl. 15,str.7,8,9.

Gubernie Powiaty	Obszar km²	Suma 1911 tysiące	Na 100 mieszkańców (1913) rzym. katol.	prawosł	ewang	izrael	Polska	ruska rosyjska	niem.	Żyd.
Ziemia Chełmska (gub. lubelska)										
1. Chełm.	2.123	188	37	34.	15	13	35	37.	15.	13
2. Hrubieszów	1.468	147	32	51	1.	17	26.	56.	1	17.
3. Tomaszów	1 380	126	~~47~~	41	—	12	40	48	—	12
4. Biłgoraj	1708	126	62	28	—	10	64	26	—	10
	6.679	587	44	39	4	13	41,25	41,75	4	13
Południowe Podlasie (gub. siedlecka)	1492	97	43	32	-	25	18	58	—	~~24~~ 25
Biała	1437	85	73	12	—	14	32	52	1	14
Kostantynów	2163	125	32	42	5	21	22	53	5	21.
Włodawa	5.092	307	49	29	2	20	24	54	2	20

Na 100 mieszkańców (1909)

Północne Podlasie gub. Grodzieńska	Obszar km²	Suma 1911 tysiące	Polacy	Białoru. Sini r.-kat.	Rosjanie i inni prawo	Żydzi
1. Bielsk	3562	206.	9	30	46	14
2. Brześć Litewski	4887.	262	~~2~~	4	71	22
3. Kobryń	5257	228	1	2	83	14
4. Prużany	4.164	173	-	7	79	13
	17.864	869	3	10	~~82~~ 70	~~18~~ 17
Wołyń Zachodnia						
1. Włodzimierz Wołyński	7.701.	360	7	1	76	9
2. Kowel**	7.383	274	2	—	91	6
3 Łuck	7.468.	333	5	—	68	16
	22.552.	967.	5	—	85	10
			4	6	77	13

514 | 9
49 | 7
24

О. Ковалевський.

Hotel Europejski.

№ 357. 359.

392

С Т А Т У Т

Української Національної Ради.

I Назва і мета.

§1. На грунті спільної думки що до будови і забезпечення Української Народньої Республіки та праці в справах Українського Національно-Політичного характеру засновується Українська Національна Рада.

§2. Українська Національна Рада має своєю метою:
а/обміркування і вирішування національно-політичних справ,що звязані з будовою Української Народньої Республіки;
б/остаточне закріплення міцної спільної Української Державности на всіх українських етнографичних областях на демократичному і парляментарному принципі;
в/ вирішування лінії внутрішньої і зовнішньої української політики;
г/ оборону українського народу і його державности в міжнародній сфері;
д/ всебічну допомогу в створенню спільної української регулярної армії та в створенню справного внутрішнього адміністраційного апарату Української Народньої Республіки,як рівнож в чім скорійшім створенню правильного конституційно-парляментарного устрою.

§3. Для здійснення цієї мети Українська Національна Рада організує українську політичну,громадську волю і репрезентуючи"її, вживає всіх відповідних заходів для її виявлення і здійснення як в межах української території,так і по за її межами.

II
Склад і завдання Української Національної Ради.

§4. Українська Національна Рада складається з 35/тридцяти пяти/ членів,обібраних такими українськими партіями і організаціями: 1/партії соціялистів революціонерів та соціяльних демократів східної України оббирають по між себе 8 /вісімох/ представників. 2/ Решта українських патійс східної України оббирає з поміж себе 10 /десять/ представників; 3/ Українські політичні партії західної обалсти Української Народньої Республіки оббирають 7 /сімох/ представників після ключа , який сами вирішать; на случай дальшого правильного існування Української Національної Ради західної области Української Народньої Республіки делегує вона всіх згаданих вище сімох членів; 4/ Самоврядування ,кооперативи ,наукові,професійні і науково-професійні організації східної України оббирають з поміж себе 10 /десять/ представників.

§5. Засідання Української Національної Ради вважається правосильними,коли на них явиться половина всіх її членів і скликається Президію в міру потреби.

§6. Постанови на засіданнях Української Національної Ради приймаються простою більшостю голосів. Для зміни цього статуту потрібна присутність двох третин членів і двох третин голосів присутніх членів.

III
Президія і Комісії.

§7. Для виконання постанов Української Національної Ради та її представництва навні обирається Президія Української Національної Ради. Президія складається з 7 /сімох/ членів, а саме голови, його двох заступників, секретаря і скарбника, обібраних Українською Національною Радою з поміж кандидатів виставлених різними партіями, при чому три місця в Президії мають припасти представникам партій: соціялистів-революціонерів, соціялістів-демократів і одного галицької трудової партії.

§8. Для переведення в діло своїх окремих задач Українська Національна Рада вибирає з поміж себе окремі комісії, які через своїх референтів здають справу на повному засіданню Української Національної Ради, котра остаточно рішає. Численість кожної Комісії означить сама Рада. Комісіям належить право покликання на свої засідання окремих знавців, а провадять вони свою працю на підставі окремого виробленого правильника, затвердженого Українською Національною Радою.

§9. Для контролю на Державними фондами, повіреними приватним особам, інституціям, організаціям і товариствам обирає Українська Національна Рада, контрольну Комісію з 5/п'яти/ членів.

§10. В своїй діяльности Президія, Комісії та инші органи Української Національної Ради керуються відповідними інструкціями Української Національної Ради.

IV
Кошти Української Національної Ради.

§11. Кошти Української Національної Ради складаються з внесків партій, добровільних жертв і допомог. Форма і розмір внесків встановлюється Українською Національною Радою.

V
Ліквідація.

§12. На випадок розвязання Української Національної Ради майно її переходить по постанові на останньому засіданні Української Національної Ради- або на організацію, що її замінить, або на Український Політичний Червоний Хрест, а Контрольна Комісія Української Національної Ради існує дальше аж до покінчення всіх своїх справ.

Кам'янець на Поділлю

11 січня 1920 року.

ПРОЕКТ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ

ОСНОВНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЗАКОН.

ПРО СКЛАД І СПОСІБ ВИБОРУ ДЕРЖАВНОЇ РАДИ.

АРТ. 1. 290

Державна Рада складається з 290 членів, що їх вибрано в одинайцяти групах, як це зазначено в артикулах від 2 до 15 додатку до цего закону.

АРТ. 2.

Міністр внутрішних справ оголошує в урядовім часописі термін виборів до кожної групи або виборчого тіла окремо. Цей термін не може виносити менше як 14 днів числячи від дня оголошення в урядовім часописі.

АРТ. 3.

На випадок погасненння з якої небудь причини мандату члена Державної Ради, належить перевести доповняючий вибір.

Доповняючий вибір заряджує міністр внутрішних справ в спосіб, як це означено в арт. 2.

Доповняючого вибору не заряджується, коли вичислені в артикулах 4, 5, 7, 9 і 14 додатку до цего закону партії, організації, або товариства перестали в міжчасі істнувати, що міністр внутрішних справ оголошує в урядовім часописі.

АРТ. 4.

Доповняючий вибір члена Державної Ради переводиться в спосіб, що його призначено для першого вибору члена Державної Ради в даної групи або виборчого тіла.

АРТ. 5.

Активне виборче право у всіх групах прислуговує тільки горожанам Української держави так чоловікам як і жінкам, без ріжниці визнання і народности, що мають всі політичні і цивільні права по обов'язуючим законам і в дні оголошення в урядовим

часописі росписання виборів до даної групи або виборчого тіла Державної Ради скінчили 21 рік життя.

Нищенаведені артикули означають докладно, хто має активне виборче право в певній означеній групі або виборчому тілі.

АРТ. 6.

Постанова арт. 5 відносяться також і до пасивного виборчого права з тим, що найнища границя віку для вибору на члена Державної Ради виносить скінчених 25 років життя і з тими дальшими обмеженнями, що їх означено в нище наведених артикулах.

АРТ. 7.

Виняток від засади, що її проголошено в першим уступі арт. 5 в зполуці з арт. 6 заходить тільки що до українських політичних партій, українських організацій і українських товариств, що"їх докладно означено в артикулах 4, 7, 9, 12, 13 і 14 додатку до цего закону, де активне і пасивне виборче право мають тільки горожане української народности.

Дальший виняток заходить що до неукраїнських політичних партій або неукраїнських загально національних організацій, що їх вичислено в арт. 5 додатку до цего закону і у виданім в зполуці з цим артикулом додатку окремім роспорядку міністра внутрішних справ, що до розділу мандатів цеї групи між поодинокі партії або організації народностей, що їх вичислено в цим-же артикулі додатку; розпорядок належить оголошити в урядовім часописі. Активне і пасивне виборче право мають тут тільки горожане цеї народности, що її в даному виборчому тілі цеї групи призначено мандати.

АРТ. 8.

Вибори до Державної Ради в кожній окремій групі або в кождому ВИБОРЧОМУ тілі розписує і ними керує міністр внутрішних справ.

З його доручення може це зробити губерніяльний комісарь цеї губернії, що в ній мається перевести вибори дані групі або виборчому тілі.

Виконавчим органом в переведенню виборів є повітовий комісарь того повіту, де мається перевести вибори.

Міністр внутрішніх справ має право на підставі постанови цього артикулу видати в цій справі окремі виконавчі роспорядки, що їх належить оголосити в урядовім часописі; не можуть вони однак порушити постанов цього закону.

АРТ. 9.

Термін виборів в кожній окремій групі або виборчому тілі треба означити не пізніше як на один місяць від дня оголошення виборів в урядовім часописі.

АРТ. 10.

Міністр внутрішніх справ вглядно губерніяльний комісарь, а з їх доручення повітовий комісар цього повіту, де переводиться вибори, може вислати до виборів в кожній з груп або виборчих тіл окремого свого відпоручника в характері виборчого комісаря.

Виборчим комісарем може бути кожний горожанин Української держави, що скінчив 25 років життя і має всі цівильні, горожанські і політичні права.

Обов'язком виборчого комісаря є стежити за законністю виборчого акту і жадати зазначення у виборчім протоколі кожної неправильности у веденню виборчого акту або порушення постанов цього закону, що їх він завважив.

Він підписує виборчий протокол разом з всіми членами виборчої комісії, перенимає від неї всі виборчі акти і протоколи в запечатанім конверті і передає їх повітовому комісареві для негайної пересилки їх міністрові внутрішних справ.

Присутність виборчого комісаря є конечна при виборах в групах, що їх вичислено в артикулах 8, 10, 11 і 15 додатку до цього закону.

На хід і вислід виборів виборчий комісарь не може впливати.

АРТ. 11.

Управлені до голосовання виборці збираються в часі і місці, що їх наперед оголошено в урядовім часописі, і без огляду на число тих, що явилися, приступають до виборчого акту; вибором

виборчої комісії.

Вибір виборчої комісії заряджує і переводить у виборчих групах або виборчих тілах, що їх вичислено в артикулах 4,5, 7,9,12,13 і 14 голова партії, організації, корпорації або товариства,або його заступник -у всіх инших виборчих групах або виборчих тілах виборчий комісарь.

АРТ. 12.

Кожне з виборчих тіл вибираэ з поміж себе зглядною більшістью голосів для переведення виборчого акту окрему виборчу комісію в складі 3-х осіб. Виборчі тіла, що їх вичислено в артикулах 6,8,10, 14 і 15 додатку вибирають виборчу комісію в складі 5 членів.

Виборча комісія вибираэ в поміж себе зглядною більшістью голосів голову для керування виборчим актом і писаря для списання виборчого протоколу.

На випадок рівности голосів при виборі членів виборчої комісії, голови або писаря виборчої комсії рішаэ жереб, що його витягаэ цей, хто маэ право отворити виборчий акт.

Виборча комісія більшістью голосів рішаэ невідклично про всі спірні питання, що повстануть в часі переведення виборчого акту, з'окрема, чи належить допустити або недопустити виборця до голосування і чи відданий голос э важний або ні.

Всі рішення виборчої комісії мусять бути вписані до виборчого протоколу.

Виборча комісія замикаэ виборчий акт, обчислюэ голоси і оголошуэ вибір членів Державної Ради, що зазначуэ у виборчім протоколі. Не можна проголосити вибору більшого числа членів Державної Ради, як це оголошено в урядовім часописі в оповіщенню міністра внутрішних справ про число членів державної-Ради, що їх маэ вибрати дане виборче тіло.-

АРТ. 13.

З перебігу цілого виборчого акту списуэться окремий протокол, що його веде писарь, член виборчої комісії. В протоколі зазначуються ім"я назвиско, вік, релігію, народність, звання і місце замешкання

кожного виборця, який віддав голос. Рівнож записується в протокол всі постановні ухвали виборчої комісії, що їх видано в звязку з переведенням виборчого акту. Дальше зазначуються в протоколі - вислід голосования, з приміткою, скільки віддано всіх голосів, скільки з них важних, а скільки неважних, а скільки винесить безглядна більшість голосів, потрібна для вибору члена Державної Ради з даної групи або виборчого тіла. Уневажнені голоси рахуються як неді сними. Вкінці зазначується в протоколі, кого проголошено вибраним на члена Державної Ради з даної групи, або виборчого тіла, подаючи ім"я і назвиско, вік, релігію, народність, звання і місце замешкання вибраного. Протокол підписують всі члени виборчої комісії і виборчий комісарь, опечатують разом з всіми иншими выборчими актами і опечатані передають присутному виборчому комісареві для дальшої негайної пересилки міністрові внутрішних справ.

На запечатаній конверті, що їїзаадресовано до міністра внутрішніх справ, зазначується, що це виборчі акти і протокол вибору члена Державної Ради такої, а такої виборчої групи або виборчого тіла. В разі відсутности виборчого комісаря голова виборчої комісії передає опечатані в повисший спосіб акти повітовому комісареві цего повіту, де переведено вибір для дальшої- негайної пересилки міністрові внутрішних справ.

АРТ. 14.

Вибори у всіх групах є таємні. Голосовати можна тільки особисто. В групах, де є посередній спосіб виборів, таємність обов"язує тільки при безпосереднім виборі члена Державної Ради через вибраних перед тим виборців.

Голосується неурядовими списками.

Вільно голосовати на стільки осіб, скільки членів Державної Ради має вибрати дане виборче тіло.

Голосувати можна на кожного горожанина Української Держави, що має пасивне виборче право.

Кожний управнений до голосования дає тільки один список так зложений, щоб не можна було відчитати імен і назвиск кандидатів, а то до рук голови виборчої комісії, який одержавши

список кидаэ в приготовану виборчу урну, не розгортаючи його зовсім. У виборчім протоколі треба ствердити, що виборча урна перед початком голосування була порожня, про що виборча комісія і виборчий комісарь перед тим повинні переконатися.

Перший голосуэ голова виборчої комісії, по нім члени виборчої-комісії, а після всі инші виборці після списка виборців.

Писарь виборчої комісії зазначуэ в виборчім протоколі, хто з виборців віддаэ голос.

Виборці, що здержалися від голосування, рахуються неприсутними.

Раз розпочатого голосування неможна перервати перед закінченням і оголошенням висліду виборів.

На випадок не предбаченої перерви в голосуванню, належить про це списать окремий протокол і опечатати виборчі акти, передаючи їх в тимчасове переховання голові виборчої комісії.

АРТ. 15.

Голосованням керуэ голова виборчої"комісії. Всі виборці присутні в виборчім помешканні, мусять бути допущені до голосування Тільки тоді, коли всі присутні управнені до голосування віддали свій голос, виборча комісія проголошуэ замкнення голосування і приступаэ до обчислення голосів.

В часі голосування виборча агітація в виборчому помешканні э недозволена, а так саме присутність посторонних осіб, ~~обчислення висліду виборів~~

АРТ. 16.

Обчислення висліду виборів ~~проі~~ переводить виборча комісія в присутности виборчого комісаря. Голова виборчої комісії вибираэ з виборчої урни всі списки, що там знаходяться, обчисляэ їх скількість, а опісля отбираэ по одному і відчитуэ імена і назвиска кандидатів, що зазначуэ писарь виборчої-комісії. Всі члени виборчої-комісії-мають обов"язок оглянути кожний виборчий список.

Оскільки виборчий список містить в себі більше імен і назвиск кандидатів, як маэться вибрати в данному виборчому тілі, ~~бо в~~ то важними э тільки перші до цего порядкового числа, що відповідаэ

сумі членів Державної Ради, що їх має вибрати дане виборче тіло; всі дальші є недійсні. Списки, що їх неможна відчитати, або списки перечеркнені рахуються недійсними. Скільки в дальших списках повторяються ті самі кандидати, писарь відмічує це при них арабським числом 2,3,4 і т. д.

Вибраним є ці, хто одержав безглядну більшість важних голосів.

АРТ. 17.

Коли при першім голосуванні не вибрано достаточного числа кандидатів, або нікого, тоді приступається негайно до тіснішого голосування в цілі вибору решти кандидатів.

Вільно голосувати тільки на цих, хто при першім голосуванню одержав найбільше число голосів.

Число кандидатів при тіснішім голосуванню є завсігди два рази більше від числа кандидатів, що їх ще має ться вибрати. На випадок рівности голосів, рішає жереб, що його витягає голова виборчої комісії, хто з кандидатів приступає в тіснішє голосования. Голос віддани на иншого кандидата рахується недійсним.

Обчислення голосів відбувається в спосіб, що його означено в арт. 16. В разі рівности голосів рішає жереб, що його витягає голова виборчої комісії. Дальший хід виборчого акту є такий самий, як при першім голосуванню.

АРТ. 18.

За українські політичні партії, що їх вичислено в арт. 4 додатку і за неукраїнські політичні партії або неукраїські загально національні організації, що їх виясчено в арт. 5 додатку, активне виборче право виконують їх центральні комітети або начальні управи за українські центральні кооперативні союзи, що їх вичислено в арт. 7 додатку спільно члени надзірної ради, правління і контрольні комісії, в кінці заукраїнські товариства, що їх вичислено в арт. 9 і арт. 14 додатку їхні управи.

АРТ. 19.

Спосіб переведення виборів в українських районних коопера-

тивах і розділ між них ~~кандидатів~~ кандидатів (арт. 7 дрдатку) означить міністр внутрішних справ дорогою окремого розпорядку, що його оголосить в урядовім часописі.

Вибори в ці групі посередні і одностепенні, а спосіб їх переведення подібни як в групі 4-ій (арт. 8 додатку).

АРТ. 20.

Право активного голосу в другій групі (арт. 6 додатку) мають всі члени губернської-земської управи і всі губернські земські гласні, що виконують його на окремім губернськім земськім зібранні, що його призначено окремо в кожній губернії виключно для вибору членів державної Ради цеї групи.

АРТ. 21.

Вибори в четвертій групі (арт. 8 додатку) є посередні і одностепенні. Кожна професійна робітнича організація, за винятком залізничих робітничих організацій, внесільських громадах губернії вибирає найменше одного виборця на скликані в ціли загальні збори своїх членів. Організації з більшим числом членів вибирають одного виборця на кожних 100 своїх членів, при чому число менше як сто рахується за сто.

Докладний спосіб переведення виборів в ці групі означить міністр внутрішних справ дорогою окремого розпорядку, що його оголосить в урядовім часописі.

АРТ. 22.

Право активного голрсу в 6 групі (арт. 10 додатку) мають всі з поміж єпархіяльного білого духовенства, хто має право після церковних постанов брати участь в єпархіяльному з"їзді духовенства.

Міністр внутрішніх справ в порозумінні з міністром освіти і визнань дорогою окремого розпорядку, що його оголошено в урядовім часописі, означить докладний спосіб переведення виборів в ці групі.

АРТ. 23.

Вибори в семій групі (арт. 11 додадтку) є посередні і одно

Do JEGO EKSCELENCJI

PANA NACZELNIKA PASTWA Respubliki Polskiej

M E M O R J A Ł

członków trzech Demokratycznych Partji Ukraińskich.

W chwili obecnej idea państwowości ukraińskiej jest w wielkiem niebezpieczeństwie, skutkiem powodzenia, jakie odnosi armja monarchiczna Denikina z jednej strony i skutkiem słabości Rządu Ukraińskiego z drugiej strony.-

Denikin zawdzięcza swe powodzenie, a Dyrektorjat swą słabość tej okoliczności, że łaknący spokoju: włościaństwo zagospodarowane, drobnomieszczaństwo i wogóle inteligencja są przejęci wiarą, iż Denikinowi uda się szybciej i trwalej zaprowadzić ład, niż powołanemu do życia skutkiem ruchu rewolucyjnego Dyrektorjatowi.

Rząd Dyrektorjatu nie zdoła w przyszłości zdobyć tego zaufania, a to ze względu na osobisty skład Dyrektorjatu oraz ze względu na tendencje polityczne otaczających go żywiołów, nieodpowiednie do nastrojów tych warstw narodu, które w lwiej części organizują i podtrzymują walkę z bolszewizmem i które właściwie winny osiągnąć jaknajwiększy wpływ w Państwie.

Jeżeli organizacja wojskowa Petlury nie zdołała oprzeć się naporowi i naciskowi względnie niewielkich sił bolszewickich, prących ofensywą na Ukrainę; jeżeli i w w chwili obecnej działania armji Petlury przeciw bolszewikom nie osiągnęły powodzenia dotychczas, póki sytuacja na innych frontach nie zmusiła Rządu Sowieckiego do wyprowadzenia

swych wojsk z Ukrainy; jeżeli przy tem wszystkiem armja Denikina już od trzech miesięcy walczy z powodzeniem na szerokim froncie z głównemi siłami Rosji Sowieckiej, to można ztąd bezwątpienia wywnioskować, iż armja Denikina, po zakończeniu walki z bolszewikami, z łatwością zdoła zwyciężyć wszelkie urządzenia wojskowe atamana Petlury.

Perspektywa ta wywołuje niepokój wśród zwolenników niezawisłości Ukrainy co do przyszłości tego Kraju i nakazuje im szukać sposobów, dających możność zwiększenia sił ukraińskich.

Na Ukrainie istnieją partje, zorganizowane przez średnie warstwy społeczeństwa, które pierwsze wyryły na swych sztandarach dewizę Niezawisłości Państwa Ukraińskiego. Partje te odnosiły się zawsze z wielką rezerwą do kokieteryji z bolszewikami i wogóle do wszelkich ryzykownych eksperymentów ~~niezależności~~ tak państwowych i ~~budowy~~ jak społeczno-socjalnych. Skutkiem tego wytworzyła się wielka różnica w poglądach partji tych z poglądami Dyrektorjatu oraz wzniesionemu według recepty bolszewickiej "Kongresowi Pracy". W rezultacie tej różnicy zasadniczej wytworzyła się sytuacja, w której dla wielu prawdziwych patrjotów ukraińskich współpraca z Rządem Ukraińskim staje się niemożliwą.

Nie było by to bynajmniej pozbawione niebezpieczeństwa, gdyby owe umiarkowane partje demokratyczne w chwili obecnej rozpoczęły żywą i aktywną kampanję przeciw Dyrektorjatowi-i to tam w obrębie obszarów, gdzie władza Dyrektorjatu panuje, walka ta bowiem pochłonęła by zbyt wiele sił i uwagi i osłabiła by tym sposobem Rząd Dyrektorjatu na jego froncie zewnętrznym. O wiele słuszniej byłoby wybranie innej drogi, a mianowicie drogi równoległej budowy państwowości.

Jak Kołczak, Denikin, Judenicz i inni-pod osłoną Japończyków, Czecho-Słowaków, Kubańców i Anglików, niezależnie jedni od drugich tworzyli armje i centry polityczne państwowości rosyjskiej i wszystkie te organizacje koniec końcem pracują nad ogólną sprawą rosyjską, wspomagając się wzajemnie, tak i dla Ukrainy było by niezbędnem utworzenie nowego środowiska organizacji siły wojskowej i życia politycznego, które to organizacje-ze względu na swe dążności polityczne-zdołały by przyciągnąć do pracy nad tworzeniem państwowości ukraińskiej tych ludzi, którzy się usunęli i wyczekują końca walki, a w najgorszym razie przechodzą do Denikina, powiększając tym sposobem siły wrogów Niezawisłej Ukrainy.

Jeżeli na Węgrzech po trzymiesięcznem gospodarowaniu bolszewików i przy wysokim poziomie samopoczucia narodowego Węgierska Biała Armja przeszła do szeregów wrogiej armji Rumuńskiej, to na Ukrainie, przy znacznie niższym rozwoju samopoczucia narodowego i po 2 latach rewolucji, możliwe są jeszcze gorsze niespodzianki, jak wyniki niezadowolenia, skierowanego przeciw Rządowi-Dyrektorjatowi, powołanego do życia przez rewolucję. Ażeby opozycja ta, skierowana przeciw Rządowi rewolucyjnemu, nie zdyskredytowała samej idei Państwowości Ukraińskiej, jest sprawą niezmiernie doniosłą utworzenie w jakiemkolwiekbądź miejscu-oddalonem od Denikina-środowiska chociażby tylko pewnej dzielnicy Ukrainy i jej życia politycznego, które zgrupowałoby obok siebie zwolenników bardziej konserwatywnych. Srodowisko takie mogło by stać się kamieniem węgielnym regularnej armji ukraińskiej, stworzyłoby-aczkolwiek na małym terytorjum-złożoną z sił ukraińskich administrację zadowalającą i tym sposobem udałoby się podnieść ducha i natchnąć wiarą w swe siły samych Ukraińców.-

Srodowisko takie można było by utworzyć bez wszelkiego konfliktu z Dyrektorjatem w powiatach okupowanych Wołynia, o ile by Rząd Polski wyraził na to swą zgodę i przyrzekłby je podtrzymać.- Konkretnie można byłoby zadania nowej państwowości ukraińskiej sformułować w sposób następujący:

I. Wykazanie żywiołom, pragnącym spokoju i władzy trwałej, iż idea państwowości ukraińskiej nie zawsze prowadzi do bezładu i do ryzykownych eksperymentów socjalnych i że jest możliwem utworzenie za pomocą sił narodowych ukraińskich ~~utworzenie~~ normalnego ładu państwowego.

2. Stać się przykładem dla działaczy, zgrupowanych obok Dyrektorjat

3. Zachować cenne siły kulturalne dla Państwowości Ukraińskiej.

4. Zapoczątkować utworzenie regularnej armji ukraińskiej.

5. Przyczynić się do wzmocnienia i rozwoju wzajemnego zaufania w stosunkach Polsko -Ukraińskich.

Przedkładając uwadze Rządu Polskiego ideję utworzenia Nowego Ukraińskiego Sródowiska Państwowego na Wołyniu i załączając przy niniejszym projekt głównych zasad ustawy o zarządzie cywilnym powiatów okupowanych na Wołyniu, najuprzejmiej upraszamy o łaskawe rozważenie powyższego i w razie wyrażenia zgody zasadniczej powołać nas łaskawie do szczegółowego opracowania kwestyj, połączonych z urzeczywistnieniem tej idei.

Członek Komitetu Centr.Ukr.Partji ~~Socjalistów Samodiejników~~ Samostijnykow-Socjalistow.

to Kołapd

Członek Centr.Komit.Partji Narodowo-Republikańskiej

D. Kypulo

Prezes Centr.Komit.Ukraińsk.Partji Chleborobów-Demokr.

C. Mierzej

Samosti

Warszawa

До Пана Міністра
Заграничних Справ
Української Народної
Республіки.

Бльоку Українських Демократичних
Партій.

Докладна записка.

Бльок Укр. Демократичних Партій, в склад котрого входять представники Центральних Комітетів слідуючих партій: народніх-республіканців, самостійників-соціалістів, хліборобів-демократів, зваживши загально політичну ситуацію на Україні і з окрема частин України, які тимчасово оккуповані Польським Військом, прийшов до переконання, що необхідно в найблизчим часі скликати в Камянцю-Подільському з'їзд представників всіх партій, груп і органів земського і міського самоврядування для того, аби, обговоривши як загальне політичне становище України, так і потреби населення оккупованих теренів, прийти до конкретних рішень, як в справі задоволення найважніших потреб населення оккупованих теренів, так і в тій справі, в який спосіб населення оккупованих теренів могло-би взяти участь в порятунку цілої України.

Тому „Бльок" прохає Вашого, Пане Міністре, ходатайства перед Польською владою, аби: I з боку Польських військових і других властей не чинилось перешкод і де потрібно була зроблена допомога для організації в Камянцю-Подільському з'їзда представників громадських інституцій, партійних і громадських організацій України в слідуючому складі:

1) По 2 делегата від Повітових і Губерніальних Земських Управ. В виборах делегатів мають приняти участь всі члени і голови управ, які занімали ці посади починаючи з останнєю перед революцією 1917 р. складу управ і до останніх днів.

2.) По 1 делегату від Міських управ, вибіраємих порядком зазначеним в п. 1-му

3) По 1 делегату від кооперації кожного повіту, який обібраєтьму спільним засіданням ~~всіх~~ урядів всіх кооперативів повіту.

4) По 2 делегата від Центральних комітетів слідуючих

політичних партій: соц-рев., сел.-сп., соц-дем., нар-рес., самост.-соц., хліб-дем., Всеукр. союз землевласн., Польск. демокр.-центр на Укр., Польск. союз землевласн. на Україні. і по 1 від Центр. комітет. жидівських партій Бунд, народн. жид. п., Сіоністи.

II. Програм робот з'їзду передбачено такий:

А. Загальне політичне і економічне становище на Україні і засоби допомоги.

Б. Земське самоврядування на оккупованих теренах і сусідніх містах України:

а) Загальне становище органів земського самоврядування в звязку з загальним положенням на Україні:

б) Тепер в звязку з оккупацією

в) Становище земських шкіл і необхідні засоби поліпшення

г) Становище медичної допомоги і необхідні засоби поліпшення

д) Найважніші незадоволені потреби населення і засоби їх задоволення

е) Фінанси.

В. Міське самоврядування. Тіж-питання.

Г. Пошесть тифу і інші і засоби боротьби.

Д. Краєве об'єднання самоврядувань оккупованих теренів України:

а) Орган краєвого об'єднання самоврядувань

б) Краєва адміністрація і засоби охорони спокою і безпечности.

в) Суди

г) Коммунікація.

д) Валютне питання.

III. Організацію з'їзду пропонуємо покласти на „організаційний центр з'їзду", злобрений з представників: по 1 від партій і організацій, чотири від місцевого земства, два від міської Каменецької Управи, два від Каменецької Лікарської Корпорації для підготовки питань санітарного характеру. Місто діяльности „організаційного центру" — Каменець-Подільск.

IV. „Організаційний центр" починає функціонувати негайно. З'їзд має початися в другій половині січня і продовжити до вичерпання програми.

V. Відповідальність за діяльність з'їзду, організаційного його центру нижчепідписані приймають на себе.

У. Н. Р.

Голова Ради

Народніх Міністрів

Березня 31 ДНЯ 1919 Р.

№ 201

ХК ХКИВ.

ст. Гусятин

Високоповажаному Пану

Професору Шведю

Голові Директорії

Української Народньої Республіки

Цим маю за честь повідомити Вас, що п. Товаришем Міністра Військових Справ Тимченко зааре[illegible]товані коні, котрими іхав отаман Паліенко. По моім відомостям ці коні походять з якихсь племінних стаєнь Камянець-Подільського району і представляють високу вартість. Через те прохаю Вашого розпорядження, щоби ці коні повернуто в Камянець Под. передаючи іх в розпорядження Товариша Міністра Внутрішніх Справ п. Мрозовського, щоби іх не вжито до звичайних робіт, як це має замір зробити отаман Тимченко.

Заступник Голови Ради

Народніх Міністрів

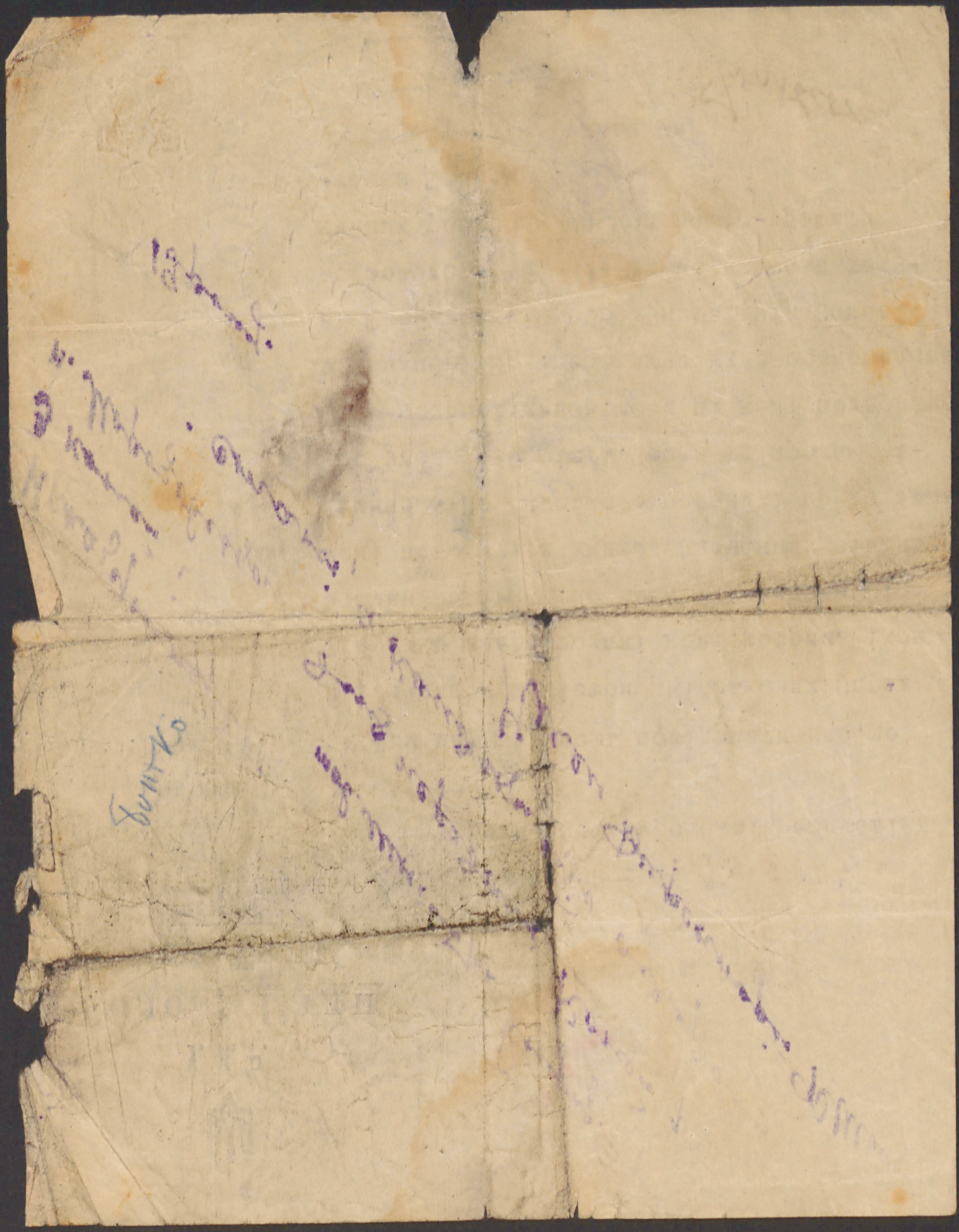

С Т А Т У Т

УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА „ БЛАКИТНОГО ХРЕСТА ".

Мета товариства.

§ I. Українське Товариство Блакитного Хреста працює в час війни спільно з державною владою, маючі на меті найкращу і найскорішу медично-санітарну, санітарно-технічну, споживчо-харчову та культурно-освітну поміч козакові, яко борцеві за волю БАТЬКИВЩИНИ, козакам армій союзних, як рівно ж і українському громадянству.

В часі миру Товариство: дбае про допомогу інвалідам; допомогае цівільній владі та громадським установам /самоврядуванням/ в загально-санітарній та просвітній праці; найширше підготовлює засоби для найкращого здійснення завдань Т-ва на випадок війни. Окрім того Укр.Т-ву Блакитного Хреста прислуговує право організації санітарної допомоги військовим чужих армій в разі війни між чужими державами.

§ 2. Для осягнення цілей, зазначених в §I, Товариством улаштовуються шпиталі, здравниці, притулки, лікарські амбулаторії, летючі санітарні та техничні відділи та потяги, харчові пункти, дезінфекційні кольони, пральні, лазні, походні крамниці, майстерні, бібліотеки, читальні, мандрівні трупи, хори, лекторії і т.п., відповідно засобам Т-ва та потребам часу, а також школи для підготовки й вивчення нищого санітарного персоналу.

Права товариства.

§ § 3. Товариство мае виключне на всьому терені Української держави право користування емблемою Блакитного Хреста на жовтому тлі. Емблемою цією відзначаються між иншими: I/ печатка Т-ва, 2/ прапори над шпиталями, складами і т.п., 3/ відзнаки, які носять персонал та члени Т-ва.

Окремі інституції Т-ва, або його філії також користуються печаткою з надписом „ Українське Товариство Блакитного Хреста

і відповідною назвою даної установи.

§ 4. Т-во, яко правна особа, має право набувати, посідати та продавати рухоме та нерухоме майно, як також перепровадкувати всі правні чинности.

§ 5. Т-во користується правом звертатися до цівільної та військової влади про допомогу та підтримку в його дільности.

§ 6. Т-во користується правом звільнення від передбачених законом гербових зборів та інших податків /з умовою, що такий дозвіл своечасно буде отриманний від держави правною дорогою/.

§ 7. Т-во користується правом безплатної пересилки телефонічної, телеграфичної та почтової кореспонденції / з умовою, отримання такого дозвілу своечасно правною дорогою/.

Відношення до урядової влади.

§ 8. Т-во знаходиться під контролем вищої урядової влади. В часі війни Уряд Український призначає Урядового Комісара.

§ 9. Урядовий Комісар бере участь во всіх засіданнях Т-ва, його відділів та комітетів, отримує від Т-ва по вимогам всякі інформації, витяги з книг і т.д.

§ 10. Т-во повинно складати щомісячно Урядовому Комісару докладне справоздання про свою діяльність, грошовий стан, відомости про кількість запасів лікарських матеріалів, кількости місць в шпиталях та притулках, кількости лікарського санітарного та фахового персоналу, котрі знаходяться в роспорядженню Т-ва. Урядовий Комісар повідомляе Т-во про всякого рода роспорядження, дотичні діяльности Т-ва і слідкуе за їх виконанням.

§ 11. Урядовий Комісар, приналежене йому право контролю, /§9/ як в головному заряді Т-ва так і в окремих його філіях та установах, може передавати особам уповноваженим ним для цього.

К е р у в а н н я.

§ 12. Справами Укр. Т-ва Блакитного Хреста керують:

1. Загальні збори членів;

2. Головна Рада Т-ва;

3. Головна Управа Т-ва;

4. Ревізійна Комісія.

Осідком керуючих органів Т-ва е столиця Україні, а в разі заняття її ворогом, - згідно ухвали Головної Ради Т-ва.

З а г а л ь н і з б о р и.

§ I3. Загальні збори Т-ва бувають звичайні та надзвичайні; звичайні загальні збори скликаються принаймні один раз на рік, найпізніще в березні кожного року, Головною Радою Т-ва. Рік операційний рахується з I-го січня до 3I грудня.

Примітка. Перший рік Т-ва рахується від дня заснування до 3I грудня I920 року.

§ I4. Надзвичайні загальні збори скликаються в міру потреб, а саме:

а/ по постанові Головної Ради або Головної Управи Т-ва;

б/ на письменну заяву не меньш I00. членів Т-ва, або 5%. всіх членів зареєстрованих уже в Управі Тва /§.42./;

в/ на вимогу Ревізійної Комісії;

г/ на вимогу Урядового Комісара.

§ I5. Загальні збори, про котрі члени повідомляються через оголошення в часописях, принаймні за два тижні перед тим, суть правомочні, наколи присутніх есть не менше I/3 членів Т-ва.

§ I6. В повідомленні про загальні збори мусить зазначатись, окрім дати та місця зборів, щей повістка справ порядку денного, підлягаючого розгляду загальних зборів, як рівно й дату других зборів, наколи б перші збори не відбулися. Для других загальних зборів призначається термін не далі, як через два тижні від дня перших зборів.

§ I7. Загальні збори відчиняє Голова Т-ва або заступник Голови, після чого обіраеться Голову зборів та секретаря. Постанови загальних зборів повинні бути вписані до протоколу підписаного Головою, секретарем та не менш, як пятьома присутними на зборах членами.

Ці постанови доводяться до відома громадянства.

§ I8. Загальні збори в першому терміні через брак кворуму, другі збори, скликані згідно § I6, відбуваються при всякій кількости членів.

§ 19. Постанови загальних зборів приймаються звичайно більшістю голосів, за винятком справ, які торкаються:

а/ зміни статуту;

б/ набуття або продажу нерухомого майна;

в/ витрати частин запасового капіталу;

г/ виключення членів.

Ці справи переводяться в життя по ухвалі не менш 2/3 голосів присутніх членів.

§ 20. Компетенції загальних зборів підлягають взагалі всі справи Т-ва, окрім того слідуюче:

а/ вибір членів Головної Ради, Ревізійної Комісії та почесних членів;

б/розгляд і затвердження річного справоздання та балянсу як рівно-ж кошторисів;

в/ поділ прибутків на оборотний та запасовий капітали;

г/ призначення сум на спеціальний фонд;

д/ постанови що до уміщення фондів Т-ва.

Головна Рада.

§ 21. Головна Рада вибірається загальними зборами на три роки в складі 12-ти осіб, з котрих мусить бути принаймні хоча один лікарь. На випадок смерти або виступлення одного із членів Головної Ради до вищезазначеного терміну, на котрий він був вибраний в склад Головної Ради, вступають слідуючі особи, котри при виборах дістали відповідну більшість голосів.

§ 22. Зі складу Головної Ради, по упливу одного року, шляхом льосування /жеребками/ виступае 1/3 членів Головної Ради, а по упливу 2-х років, рівно-ж таким же способом виступае ще 1/3 членів Головної Ради. На місто вибуваючих загальними зборами вибіраються нові члени Головної Ради, при чому виступівші можуть бути обрані наново.

§ 23. В разі війни Головна Рада заховуе свої уповноваження, наколи-б термін їх минув, на весь час тривання війни, як рівно-ж і протягом 3-х місяців по заключенню мира.

§ 24. На час тривання війни на час 3-х місячного терміну по заключенню мира, Головній Раді належать права загальних зборів чденів Т-ва, а також право кооптації замісць від-

сутних членів Головної Ради, на час їх відсутности, інших осіб.

§ 25. Головна Рада вибірає поміж себе Голову, 2-х заступників, секретарів і скарбника. Вибори ці мають бути покінчені протягом 7-ми днів з дня виборів Головної Ради загальними зборами.

§ 26. Постанови у всіх справах, які розглядає Головна Рада, ухвалюються звичайно більшістю голосів, а в разі рівности переважує голос Голови. До компетенції Головної Ради належать: а/ зверхній догляд над усіма справами Т-ва; б/ затвердження місцевих філій „Блакитного Хреста"; в/ притягнення та збір грошових засобів; г/ покликання до життя всяких інституцій, маючих на меті розвій діяльности „Блакитного Хреста"; д/ затвердження регулямінів та інструкцій; е/ розвязання рідних непорозумінь, виникаючих на тлі толкувань статутів, регулямінів та інструкцій.

§ 27. Головна Рада збірається принаймні раз на місяць. Засідання Головної Ради суть важні в разі присутности принаймні 5 членів. Ухвали западають звичайною більшістю голосів. В разі рівности переважує голос Голови Ради.

Головна Управа.

§ 28. Головна Управа складається з Голови Ради, 2-х заступників, секретаря і скарбника / § 25/.

§ 29. Для правомочности діяльности Головної Управи вимагається присутність принаймні 3-х членів Головної Управи. Постанови западають при звичайній більшості голосів, а в разі рівности переважує голос Голови Управи.

§ 30. До компетенції Головної Управи належать: а/ безпосереднє упорядження справами Т-ва, роспорядження його рухомим і нерухомим майном, згідно зі статутом, постановами Головної Ради загальних зборів, б/ вироблення і представлення на затвердження Головної Ради внесень, регулямінів та інструкцій, в/ провадження рахунковости і каси Т-ва, /отримування з банків і інституцій, приватніх і державних, рівно-ж і від приватних осіб - належних Т-ву сум; репрезентація Т-ва у всяких судах, інституціях та установах, особисто, або через уповноважених осіб; г/ складання річного звіту з діяльности Т-ва,

як рівно-ж представлення справоздань і кошторисів на затвердження загальних зборів; д/ прийом дійсних членів до Т-ва.

Ревізійна Комісія.

§ 31. Ревізійна Комісія, яка складається з 3-х членів та 2-х заступників, обраних на один рік загальними зборами, перевапроваджує ревізію книжок Т-ва, каси, майна та документів, та перевіряє річні справоздання, балянси та кошториси. Ревізійна Комісія дає звіт своєї діяльности і представляє свої міркування на річних загальних зборах.

Члени, їх права і обов'язки.

§ 32. Членами Т-ва можуть бути особи обох полів, не позбавлені прав.

§ 33. Члени діляться на: а/ почесних, б/ довічних, в/ дійсних і г/ співчуваючих.

§34. Почесними членами по внесенню Головної Ради можуть бути вибрані особи з українського громадянства, що визначилися своєю громадською діяльністю не менш як 2/3 голосів загальних зборів.

§ 35. Довічними членами можуть бути обрані особи, котрі виплатили до каси Т-ва одноразово не менш 25 тисяч карбованців і затверджені Головною Радою.

§ 36. Дійсних членів, які внесли 1 тисячу гривень, приймають місцеві філії. Члени можуть виступати з Т-ва, внесши про це заяву, при чим членська вкладка не повертається. Дійсні члени за невідповідне поводження можуть бути виключені з Т-ва 2/3 голосів загальних зборів. Членами Т-ва рівно-ж можуть бути особи, які і не зробили грошевого взносу, але які спричинилися до розвитку діяльности Т-ва. Приняття членів такої категорії залежить від постанови Головної Ради / § 30 /.

§ 37. Членами співробітниками есть особи, які внесли до каси Т-ва річно 500 гривень. Вони користуються правом дорадчого голосу.

Окружні відділи.

§ 38. В цілях узгляднення місцевих особливостей та умовлитт можуть відкритися Окружні Виділи Т-ва Блакитного Хреста / наприк. Галичина, Буковина, Кубань, Запоріжже і т.д./. Вони відкриваються в міру потреби постановами Головної Ради.

§ 39. Ради Окружних Виділів вибираються на загальних зборах членів Укр. Т-ва Блакитного Хреста з поміж осіб, проживаючих у даній окрузі. Рада Окружного Виділу складається з кількости від 5 до 9 членів, згідно ухвали Головної Ради. Що торкається терміну уповноважень, порядку, заступлення вибуваючих членів, Рада Окружного Виділу керується приписами даного статуту дотично Головної Ради.

§ 40. Ради Окружних Виділів вибірають з поміж себе Голову, 2ж заступників, скарбника і секретаря.

§ 4I. Ради Окружних Виділів автономно керують діяльністю місцевих Виділів, як рівно-ж всіх інстітуцій Блакитного Хреста, котрі знаходяться в даній околиці, слідкуючи за додержанням в діяльности Виділів та інстітуцій належної одностойности. Для Виділів Округи, обов'язуючими есть всякі роспорядження та інструкції Головної Ради та Головної Управи Укр. Блакитного Хреста. Ради Окружних Виділів повинні щомісячно представляти Головній Управі справоздання зі своєї діяльности та подавати данні, зазначені в § I0.

Місцеві відділи.

§ 42. Місцеві відділи повстають по мірі потреб з ініціативою керуючих органів Т-ва, громадських інстітуцій або приватніх осіб. В останіх двох випадках вимагається затвердження Головної Ради. Мінімальна кількість членів місцевого відділу повинна досягати не менш 25 осіб.

§ 43. Місцеві відділи в своїй діяльности керуються статутом Т-ва, регулямінами і інструкціями, та підпорядковуються на терені діяльности Окружних Відділів владі Окружної Ради, в інших місцевостях підлягають безпосередне Головній Управі.

§ 44. Ради місцевих відділів, в складі Голови, секретаря і

скарбника, вибираються на загальних зборах членів місцевих відділів, які скликаються стосовно до §§ I4 - I8 статуту.

§ 45. Місцеві відділи можуть бути замкнені або зліквідовані постановою Головної Ради на внесення: а/ Головної Управи, б/ загальних зборів місцевого відділу, в/ Урядового Комісара, приділеного до Т-ва.

§ 46. Місцеві відділи зобов'язані здавати справоздання Головній Раді згляднo Окружній Раді, результат своїх праць, списки лікарських матеріалів, санітарно-шпитальних установ, кількости лікарів і кваліфікованого санітарно-техничного персоналу, стан каси і т.д.

К о ш т и т о в а р и с т в а.

§ 47. Кошти Т-ва складаються: а/ з річних членських внесків, б/ жертв грошових і натурою, в/ зборів з льотерей, вистав, відчитів, концертів, жертв, які збираються карнавками, котрі занумеровані та запечатані печаткою Т-ва і розміщуються в церквах, інституціях урядових та приватних, г/ %% з капіталів, д/ урядових субсідій, е/ зборів зі спеціальних оподатковань квитків на театри і кінематографічні вистави, балі, вечірки в мірі та кількости, затвердженій Урядом.

§ 48. Окружні та місцеві Виділи надсилають тричі на рік 20% всіх своїх грошових внесків в роспорядження Головної Управи для потреб Товариства.

§ 49. Кошти Т-ва діляться: на оборотні, запасові та спеціальні фонди.

§ 50. Фонди оборотний і запасовий поповнюються всякими передбаченими статутом Т-ва доходами. Поділ коштів між цими двома фондами залежить від ухвали загальних зборів Т-ва.

§ 5I. Запасовий фонд призначається на потреби Т-ва виключно в звязку з його діяльністю під час війни.

§ 52. Спеціальний фонд Т-ва складається з запасів та жертв, призначених на спеціальні цілі самими жертводавцами, як рівно-ж із коштів Т-ва, ухвалених на цей

фонд постановою загальних зборів.

Д і я л ь н і с т ь Т-ва під час війни.

§ 53. Всією діяльністю Т-ва Блакитного Хреста під час війни керує Головна Управа Т-ва в стислому порозумінню з військовою владою. Всі місцеві відділи беруть участь в організації допомоги українському козакові по планам і вказівкам Головної Управи.

§ 54. План діяльности Головної Управи на фронті Діевої Армії переводить у життя: а/ Головноуповноважений, б/уповноважений Укр. Т-ва Блакитного Хреста, призначені Головною Управою Укр. Блакитного Хреста в порозумінню з Урядовим Комісаром, приділеним до Укр. Блакитного Хреста.

§ 55. Компетенція Головноуповноважених поширюється на участки, підлягаючи штабам фронтів. Уповноважені Українського Блакитного Хреста можуть призначатися на корпуси, дівізії, евакуційні пункти, військові округи і т.п.

§ 56. Головноуповноважені Укр.Блакитного Хреста підлягають роспорядженням Головної Управи Т-ва Укр. Блакитного Хреста, а в справі росташування шпиталів та інших форм допомоги Укр. Блакитного Хреста також роспорядженням команди фронту, при котрому данний Головноуповноважений виконує свої функції. Уповноважені підлягають во всіх справах роспорядженням відповідного Головноуповноваженого, разом з тим в справах операційних - роспорядженням військової команди, при котрій вони приділени.

§ 57. Персонал Укр. Блакитного Хреста, висланий на фронт, знаходиться під роспорядженням відповідного Головноуповноваженого. В його роспорядженню знаходяться всякі установи, матеріали та запаси Укр. Блакитного Хреста.

§ 58. Роспорядженням Головноуповноважених рівно-ж підлягають всі без винятку шпиталі, санітарни відділи та аналогичні установи, сформовані з метою допомоги на фронті приватними особами або організаціями.

§ 59. Головноуповноважені організують санітарну та харчову допомогу на фронті, керуючись вказівками Головної Управи Укр. Блакитного Хреста. В негайних же випадках Головно-

уповноважені, о скільки на це дозволяють грошови засоби, можуть поширити свою діяльність з умовою негайного повідомлення про це Головній Управі Укр. Блакитного Хреста.

Оплата праці.

§ 60. Праця в Головній Управі, в окружних та місцевих установах та інстітуціях, як членами Т-ва так і найманим співробітникам винагороджується, згідно постанов Головної Ради.

Ліквідація товариства.

§ 61. В разі перерви істнування місцевого відділу, всі його кошти після загального опису переходять до повного розпорядження Головної Управи, згідно Окружної Управи. В разі коли місцевий відділ протягом одного року відновив би свою діяльність, Окружна Управа передає місцевому відділу його кошти.

§ 62. В разі перерви діяльности Окружного Виділу всі його кошти переходять безповоротно до загальних коштів Т-ва.

§ 63. В разі розвязання Т-ва, кошти і майно його переходять у власність Української держави з тим, що вони можуть бути уживі Урядом на санітарні цілі.-

ГОЛОВНА УПРАВА
ТОВАРИСТВА
УКРАЇНСЬКОГО БЛАКИТНОГО ХРЕСТА.

CENTRALE DIRECTION
SOCIETÉ
DE LA CROIX BLEUX UCRAINIENE.

м. Тарнів. „23" вересня 192 0р.

Ч. 116...

У П О В Н О В А Ж Е Н Н Я.

Головна Управа цим уповноважує Члена Управи-заступника Голови Головної Управи Товариства Українського Блакитного Хреста О л е к с а н д р а К О В А Л Е В С Ь К О Г О одержати асігновані Товариству Комісією по опікуванню Українським біженцям гроші в сумі шости тисяч 800. марок.- /шість тисяч вісімсот марок/.

ГОЛОВА УПРАВИ В. Липа

ГОЛОВНА УПРАВА ТОВ. УКРАЇНСЬКОГО БЛАКИТНОГО ХРЕСТА

СЕКРЕТАР Шмаук.

72

КЕРУЮЧИЙ
СПРАВАМИ ДИРЕКТОРІЇ
Української Народньої Республіки

6 грудня 1920 р.
Ч. 74/п

м. Тарнів

Справа Міжпартійної Народи

До П. К. Сивошапки
(Представника від партії народньо-республиканської).

Вельмишановний Пане Кость Єрмановичу

Маю за шану повідомити Вас, що ПАН ГОЛОВА ДИРЕКТОРІЇ ГОЛОВНИЙ ОТАМАН запрошує Вас прибути до нього, сьогодня, 6 грудня о 8ій год. вечора на нараду з представниками инших політичних партій.

З пошаною М. Миронович

73

1.

ЦК

тактика партії ЦС

Панові Головному Отаманові
Українських республіканських військ
С. В. Петлюрі.

Одвертий Лист

~~Меморандум~~

Довідавшись про катастрофу, що спіткала українську республіканську армію й ~~яка~~ примусила Вас і Ваше Правительство залишити межі й тої невеличкої території, яку Ви за останній час посідали; охоплені чуттям турботи за справу, ~~яка~~ що довірена Вам, Симоне Васильовичу — оборону державної незалежности України; будучи одірвані від безпосередньої участи в національно-державній праці завдяки переслідуванням Вашого Правительства, ~~[illegible]~~ члени ~~[illegible]~~ українських ~~[illegible]~~ партій, котрі не поділяли Ваших думок що до державного будівництва на Україні й мали нагоду в свій час не раз говорити Вам про неминучу катастрофу, як наслідок непримиримої політики Вашого Правительства, ~~[illegible]~~ в такий надзвичайно критичний мент, що переживаєте Ви, ~~репрезентант Української Народної Республіки~~ поодинокий виразник ідеї української ~~[illegible]~~ незалежности, не можемо не висловити Вам своїх думок, бо мовчанка — була б з ~~нашого~~ боку невиправданим злочином.

Далекі ~~[illegible]~~ від того, щоб радіти з нещастя Вашого, як ~~нашого~~ політичного противника. Далекі також і від того, щоб почувати задоволення з ~~[illegible]~~ поразки всеї системи урядування, що спіткала Ваше Правительство. Противно, волів би бачити й Вас і Ваше Правительство сильними й міцними, ~~[illegible]~~ упевнено стоячими на шляхові розвитку української державности.

Не дозвольте, Симоне Васильовичу, сказати Вам, що катастрофа ~~[illegible]~~ сталася не тільки завдяки зради ген. Тарнавського. Це невеличкий

епизод. Не було б його, — сталося б щось инше, а катастрофа була б неминучою, як була вже в січні й червні місяці біжучого року. ~~Й мало думаємо~~ Можливо, що Ви знов здобуте якусь територію, щоб проіснувати на ній якийсь час до нової катастрофи. Що ж це значить? А значить те, що Ви й вся Ваша військово-урядова організація загубила риси справжнього державного апарата, а набрала характеру чисто повстанського, такого, який ~~носять~~ мають всі повстанські отряди на Київщині, Полтавщині, Херсонщині et cet. Правительство, сотні урядовців, штаби — все це додатки до справжньої природи тої Верховної Влади, яку Ви репрезентуєте. Ваша влада — однобічна влада, бо вона спирається на терор, на надсильство, бо вона обслуговує інтереси лише певних політичних груп певного напрямку. Вона не об'єднує всіх груп, вона не спирається на консолідовану волю всього українського громадянства, всього українського народу. Й Ви, Симоне Васильовичу, загубили свою невтральність, як ~~позапартійного~~ фактичного Голови ~~Держави~~ укр. Республіки, який повинен бути позапарт., зв'язавши свою владу тільки з ліво-соціалістичними колами й підкресливши, що джерело Вашої влади є не український нарід, а тільки ці невеличкі кола. А ~~це~~ в свою чергу, спричинилося до того, що Ви мусили примушені були створити дикцію неподільности своєї влади, мусили ~~здобути~~ створити ~~атмосферу~~ дикцію загального визнання своєї влади на дюні пространії й роспорошенности противних Вам українських демократичних груп. Терором задушили Ви ці групи, але це дало протилежні наслідки: Ви опинилися в стані ізоляції; Ви й Ваше Правительство позбулися активної допомоги тих демократичних навіть правих укр. груп, які не хотіли може служити Вам, а хотіли й могли служити своїй батьківщині; Ви примушені були оточити себе всяким мотлохом громадскости, який нечисленними розстрілами, грабунками, надсильствами одкинув від Вас все чесне, все віддане, все розумне, що було на Україні. Чи знаєте Ви, Симоне Васильовичу, що ця неповинна кров, ці десятки тисяч неповинних жертв, ці сльози батьків, у яких забито дітей, жінок, яких позбавлено чести, дітей, у яких одняло батьків — що це може найбільше й спричинилося до катастрофи, що це тяжило, як прокляття над Вами й Вашим Правительством?! А зруйноване дощенту господарство, виснажена промисловість й ~~анархістичні~~ примитивні форми хліборобства?

А ці міліарди, витрачених грошей навязаних народові, покладених на плечи підростаючих поколінь?!

В імя якого права?!. В імя кого й чого робилися ці злочини, ця вакханалія, що скомпрометували українську державну ідею не тільки в очах всього цівілізованого світа, але й самого українського народу?!

В своєму апелі до французької демократії Ви, Симоне Васильєвичу, докоряєте правительства Антанти в байдужости до своєї справи... А що зроблено Вами для того, щоб Правительства ці заінтересувати в українській проблемі?!. Вагаючись весь час між большевизмом і Антантою, вичикуючи на світову соціальну революцію, одкидаючи кола, що були впливові в правительствах Антанти, підтримуючи нечувано скандальну тактику свойого представника в Парижі п. Сидоренка, — Ви, Симоне Васильєвичу, позбавили себе цілком довіря з боку антантської демократії. Й, коли зрозуміли свою похибку, — було вже пізно, бо був вже твердо взятий курс на велику Росію.

Основна риса закордонної політики — Вашої й Вашого Правительства: робити те, що необхідно було робити, але робити запізно. Візьмім переговори з Польщею. Представники народньо-республіканської партії підкреслювали Вам необхідність замирення з Польщею ще в квітні місяці б. р., коли українська республіка виявляла таку-сяку реальну силу. Ви розпочинаєте ці переговори тільки в серпні місяці, але їх переривайте; продовжуєте в жовтні, затягуєте їх, не даючи жодних уповноважень своїй місії й не бажаючи зробити тих уступок, які примушені зробити ще в більшій мірі нині, коли фактично находитеся у власти Польського правительства й залежите від його ласки. Своєю нерішучістю в справі переговорів з поляками загубили галичан, але не здобули якої-небудь вигоди й для України.

Міжнародня політика Ваша й Вашого Правительства завжди була нещира, половинчаста, спізнена, короткозора, що й привело до того, що у Антанти українська державна ідея не користується популярністю, у Центральних Держав — загубила всякі симпатії, а у невтральних держав — спіткала байдуже відношення.

Спираючись виключно на так звані соціалістичні кола (~~більше по назвиську, ніж по духу~~), — Ви одірвалися й від Антанти й від ~~своїх~~ сумежних з Україною держав, бо там всюду керують инші чинники — буржуазно-демократичні. А останні вибори у Франції, Італії, Бельгії, Румунії, не говорячи про Польщу, свідчать про те, що ці чинники ще більше зміцнюються. В Німеччині, Угорщині, Чехії — влада також пересовується до рук буржуазної демократії.

Й міжнародня політика Ваша завжди буде безуспішна, поскільки соціальна база, на яку Ви спиратиметься — буде вузькою, буде включати в себе лише одні соціалістичні й революційні кола.

Одкинувши від себе партії демократичного центра й праві укр. партії, — Ви мусили шукати опертя в лівих групах. Але кого вони репрезентували? Чи йшло за ними робітництво, чи йшло за ними селянство? Ні, воно не йшло. Й ліпшим доказом цього є той факт, що у Вас, Головного Отамана укр. республіканських військ, завжди війська було меньше, ніж у Зеленого, Шинкаря, Григорєва, Махна, Анчела, не говорячи вже про Деникина; що, не дивлячись на всякі мобілізації, до Вас і Вашого Правительства йшло ~~[illegible]~~ робітників і селян завжди меньше, ніж добровільно йшло їх до всяких повстанських отаманів. І гасла Ваші ніколи не захоплювали їх так, як захоплювали гасла ~~всяких авантюрників~~ Григорєва й К°... Ні селянство, ні робітництво не вірило й не вірить в Вас і Ваше Правительство, не вірить в те, що Ви в стані дати їм сталий порядок і забезпечити нормальний розвиток життя в нашій країні. Й ~~де те~~ як можна говорити про довіря народніх мас, коли Ви протягом року розгубили ~~[illegible]~~ стотисячну повстанську армію, на чолі якої входили в грудні місяці минулого року до Київа?

Не о довіря мусить ходити, а о створення такої системи, яка дійсно могла б забезпечити порядок і спокій, життя й майно всіх громадян України й здобути це довіря. А система ця мусить полягати не в ізоляції, а, противно, в поширенні тої бази, на яку б спиралася Ваша влада й з якої брала вона силу для переведення тих задань, що покладені на Вас, Симоне Васильєвичу! В примиренні

з тими українськими політичними колами, що досі були Вами усунені від участи в державній праці. В виробленні єдиного програму й єдиної волі української нації. В широкій аплітуді між ліво-соціалістичними групами й крайніми правими українськими верствами.

Система політично-державної ізоляції, якої Ви, Симоне Васильєвичу, дотримувалися досі дала негативні наслідки не лише в сфері міжнародньої політики. Візьмемо військову справу: що лишилося від тридцятисячного Запорізького корпусу? Де поділася десятитисячна сіра дивізія? Що сталося з усякими боєздатними полками?! Протягом року не тільки не побільшалася наша військова сила, а ще й зведена до зера. Не було зброї, амуніції, набоїв?! Вона була, але кинута була большевикам, бо недовіря до командного складу позбавило Вас талановитих начальників, а притягнення Вами на високі командні пости ~~[illegible]~~ бездарних і неосвічених отаманів із прапорщиків і дреддребелів — Мельників, Данькових, Тютюнників, Данченків, Волохів, Бенів, Палієнків, Біденків і т.д. і т.д. — зруйнувало армію, саму природу армії, позбавило її боєздатности й дало торжество й нечисленну здобич ворогові. Мало того, за Вашою спиною втягували армію в інтриги, в політичну гру й робили з неї заряддя для осягнення тих чи инших політичних цілей. Не Оскілко почав першим робити виступи, спираючися на армію. Пригадайте Волоха й його повстання проти Директорії; пригадайте Коновальця й його погрози; пригадайте заяви Болбачана. Нарешті, — перехід Тарнавського до Деникина?! Це ряд висновків з одної й тої системи, що породжує незадоволення й не дає для нього легального виходу, що душить всіх своєю бездарністю, своїм сліпацтвом, своєю короткозорістю. Ця система монополізувала певним особам і колам владу, безконтрольну й необмежену, на грунті якої зросли зловживання й злочини, на грунті якої повстали середньовічні катування, на грунті якої, нарешті, забуяла вакханалія крадіжок, що характеризувала майже кожного агента Вашої власти, починаючи з нижчого й кінчаючи вищим, ознаки якої спостерігаються в порожній державній скарбниці, в виснажених міліардних державних фондах, що зібрані були гетьманом Скоропадським для укр. державі й в тій роспусті, яка панує в лівій укр. еміграції в Відні, Берліні, Берні й инших европейських центрах.

Система ізоляції, Симоне Васильевичу, привела Вас і Ваше Правительство до хитання й в сфері внутрішньої політики. Ви стали культивувати Трудові Ради тоді, коли нарід став в опозиції до цієї системи й заговорили про парляментаризм тоді, коли була страчена майже ціла територія. Ви ніколи не знали справжніх бажань народних — і своїм законом про земельну реформу відгорнули від себе широкі селянські маси. Тому Ваші представники на місцях не користувалися жадним авторитетом і були безсилі звязати провінцію з центром. Не маючи спільної мови з селянством, пропадуючи ідеї, ворожі цьому селянству, переводячи партійну, а не державну політику, — вони часто-густо робили надужіття, часто-густо вживали надсильства або, противно, полишали селянство цілком своїй долі — що, взяте до купи, діскредитувало саме поняття української власти.

Орієнтуючись у внутрішній політиці на повстання, — Ваше Правительство робило їх сильнішими від державної роботи, вважало їх важливійшими від державного апарату, мусило пристосовувати свою державну політику до політики бунту, вводило політику державного примитивізму, йшло за стихією. Звідси таке тупотіння на місці, звідси така вражаюча немощність, звідси параліч всього державного життя. Звідси, нарешті, й низведення Вашої Влади на ступінь ~~керуючого~~ повстанської, позбавленої елементів ~~одним з чисел повстанців~~ державности й правности ~~якої було й є ще багацько на Україні~~.

Ви й Ваше Правительство були поставлені в найліпші умови, ніж хто-небудь инший з повстанців. Ви мали спочатку цілу територію України й заготовлені гетьманом базісні склади. Ви мали міліарди грошей. Ви мали, нарешті, людей. Й що-ж? Протягом десяти місяців ~~нам~~ Ви загубили територію, всі її багацтва, людей. Розігнали інтелігенцію. Вигнали до Деникина буржуазію. Навіть опозиції не було у Вас. ~~В ім~~ Не дивлячися на терор, українські демократичні партії в мірі своїх сил приймали участь в державному життю. Серед жертв большевизма є й ен-ери, й ес-еси й хлібороби-демократи. В військові, в урядових інституціях, в усяких орбанізаціях є представники цих партій. Вони чесно спирали Вас до кінця, до останніх хвилин — і тому нам дозволено Вас запитати: де вони? Де й кому кинені, як жертви? Й хто за це дасть одповідь?

На тризнах не можна урядувати, Симоне Васильович. Не можна безкінечно тягти тяжкими десятками тисяч людей. Не можна кров'ю і тілом здобувати собі славу. Ваше Головне Командування привело до страшних жертв. До непотрібних страт в інтересах свідомого українського провідництва. До загибелі багатьох тисяч найкращих сил з осередку українського селянства. А які здобутки?! Де вони? Де та Укр. Держава, яку ви повинні здобути й збудувати? Де той порядок і спокій, що ви нам принесли?

Зруйнована ?, сплюндрована й пограбована країна, знесилений, стомлений, виснажений народ; гасаючих воротячих орд по ~~всій~~ землі української; знищена любима українська культура; могили, могили й могили в полі; загублена велика територія ≠ наша й ... Ви, Симоне Васильович, за кілька сотень людей, в сфері польської окупації.

Українська пора замислитися над цим епізодом. Простежити безталанну десятилітню епопею Директорії; не побоятися поставити точки над „і". Сказати правду.

Поставити страшне питання: дано було все й ~~все спалено~~ не вдалось нічого: вітчизну, інтелігенцію, кадровий масив, територію, гроші et cet. Не упорядкована була Україна, коли було стільки сил і можливостей, не утримана в руках людських мас, коли ~~тут~~ було ~~стільки~~ сил і можливостей. Де ж гарантія того, щоб хижі, не маючи нічого ~~осягнути~~ взявши, ~~все~~ що, осягнувши ~~це~~, — будуть стільки людей й стільки ~~інших~~ всяких даних, які дадуть можливість знищити, затримати назавжди в руках осягнене?! ~~Не можна повернути~~ ~~упущений вірш, повернуть й пощастить?!~~

Страшне питання, але ви повинні ~~їх~~ його поставити, Симоне Васильович, як і Ваше правительство. Поставити, розв'язати й дати відповідь. Чесну й правдиву.

Ми ~~не~~ певні, що ви, Симоне Васильович, можете висунути некупляне слово правди своїх політичних противників, хоч би й позбавлене солодкості. ~~Ми не вірили~~ Ми вірили, що ви або Ваше правительство в стані привести до горнила нашу одержавлену ідею, коли опритомієте й надалі на брилі ~~Ми вірили, що ви в стані~~ Ми гадали, що світові події самі по собі ~~Стихійність~~ можуть стихійністю невпинно усипові нашої одержавної справи. Не це буде Вашою заслугою.

~~Не~~ Не все загублено...

~~Не~~ Ви повинні, Симоне Васильєвичу, в імя щастя України, залишити методи свого управління. Ви повинні звернутися до голосу нації не тільки за порадою, але й за вказівками. Ви повинні йти новими шляхами, спиратися на нові чинники, виголосити нові гасла.

З психольогією провінціалізма необхідно укінчити раз на все. Необхідно ~~з~~ створити психольогію державну, що виключає терор, злочини, грабунки, що виключає ізоляцію, що виключає нечесні методи управління. Ваша влада мусить стати чесною владою, владою національною, владою, дійсно, державною. Владою, що відчуває дух часу, народні настрої, потреби країни. Владою, що має ~~одинокі~~ очі, які бачуть і ~~очі~~ вуха, які чують. Владою, що провадить національну, а незалаштункову політику. Владою, що спирається на всі політичні групи, які репрезентують і створюють консолідовану волю нації.

Перший крок, що провадить до цього — ~~ми~~ я вважаю нечайне скликання передпарляменту. Він притягне всі групи до державної роботи, він створить національний центр, що дасть авторитет укр. власти, він різко одмежує нашу власть від диктатури большевицької й деникиновської, він піднесе вагу української проблеми в очах парляментарної демократичної Европи, він звяже українську власть з населенням і позбавить ~~сучасну власть~~ не тільки від помилок, але й від того страшного тягару відповідальности, яка тяжить на плечах Ваших і Вашого Правительства. ~~Ми~~ Почуємося на приклад білоруського предпарляменту, що складається з 40 пол. і ділає в сфері польської окупації. З моменту скликання цього предпарляменту відчуло білоруське державне життя й побільшився до нього інтерес не тільки з боку польського правительства, але й правительств Антанти. Про скликання такого предпарляменту ~~ми~~ ми вже порушували питання не один раз. Нині гадаємо, що таке скликання мусить ~~бути~~ наступити нечайним, бо тільки предпарлямент в стані вивести нашу справу з того катастрофічного ~~стану~~ положення, в якому вона опинилася.

Організація предпарляменту ~~мусить~~ має бути, поки нас, переведена на слідуючих принципах:

Від лівого сектора (ес-ери, ес-де й соц. жид. партії) — 12 чол.; від демократичного центра (ен-ери, ес-еси, ес-еди, сел. соц., труд. конгр. і жид. демокр. партії) — 18 чол. і правого блоку (Хлібор-демокр., укр. нар. партія, берлінська група „Обєдн. Укр.", кресовці, промисловці) — 12 чол. Таке розпреділення — виходило б з принципу рівноваги сил. По мірі очищення території — на підставі правил вироблених Предпарляментом, включалася б від кожного повіту певна кількість представників.

Ось та схема орбанізації Предпарляменту, яку подаємо Вам, Симоне Васильєвичу, вмісті з своїми думками про політичне наше положення — на розвагу.

Виходимо лише з інтересів нашої нещасної країни, згори заявляючи, що ні нам, ні нашим партіям не ходить о владу, бо ми підтримуємо всяке розумне, ~~чесне й національне правительство, бо ми підтримуємо всяке розумне,~~ чесне й національне правительство. Нам ходить лише о те, щоб воно брало своє життя з волі колективу, що обєднує національно-державну думку, а не з приписів одної творої й спомленої людини або одної якої-небудь невеличкої сектанської групи. Нам ходить лише о ліквідацію старої системи ізоляції, бо в противному разі — стають безцільними всі дотеперішні жертви, як і жертви майбутні; бо в противному разі — вся кров наших найліпших громадян ляже страшним тягарем на Ваше сумління й не знайдете Ви за неї виправдання ні у сучасників, ні в нашій історії.

Віримо, що Ви керуєтеся щастям батьківщини нашої — і тільки в імя цієї віри звертаємося до Вашого серця. Віримо, що обєктивно оцінете цей вільний голос людей, які також, як і Ви, люблять свою нещасну країну. Віримо, що Ви знайдете в собі мужности й рішучости, щоб порвати з впливами, які на Вас робляться й стати рішуче на ґрунт примирення з усіма колами укр. народу й притягнення їх до державної роботи!

Олександер Ковалевський

Заступник Голови Центральн. Комітету Укр. Нар. Республ. партії

Юрій Колард

Член Центр. Комит. Укр. партії ~~[illegible]~~ — самостійників — соціалів

Сергій Шемет

Голова Центр. Комітет. Укр. партії Хліборобів — демократів

Варшава

26 листопада 1919 року

Копія.

Н А К А З

ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ
11-го [illegible] 1920 року.

Ч. 71.

ПРИЗНАЧАЄТЬСЯ: КОВАЛЕВСЬКИЙ Олександер Міністром Преси й Пропаганди Української Народньої Республіки з 1-го листопаду 1920 року.

ГОЛОВА ДИРЕКТОРІЇ П Е Т Л Ю Р А

Голова Ради Народніх Міністрів ЛІВИЦЬКИЙ.

Т'в.об. Державного Секретаря Онікімлвський.
З оригіналом згідно Начальник Відділу /підпис/.

Державн. Канц. Департамент Заг. Справ № 614 13 грудня 1920 року..

Надсилається до Міністерства Преси й Пропаганди.

В. об. Директора Департаменту Загальних Справ /підпис/ Начальник Відділу /підпис/.

З оригіналом згідно:

Директор Департаменту Міністерства Преси й Пропаганди

Діловод

Проект Кабінету проектованого в Вінниці на при кінці 1919 р.

1) Премєр-міністр і Міністр Закордонних Справ —
А. М. Лівицький (с.-д)

2) Міністр Внутрішніх Справ —
Ї. М. Золотницький (н.-р.)

3) Міністр Земельних Справ і Апровізації —
Є. П. Архипенко (сел. соц.)

4) Міністр финансів — п. Кривецький (сам.-соц)

5) Міністр справедливости й В.о. державного секретаря —
М. А. Корчинський (соц-фед)

6) Міністр Освіти — проф. Огієнко (безп.)

7) Мін. Війни – полк. Мейснер (безп)

8) Мін. Комунікацій – п. Тимошенко (с:д)

9) Державний Контролюр – п. Силюків. (сел.-соц)

4